

На шляху до Євросоюзу

Петро АНТОНЕНКО

У лабіринтах законів

Третя сесія ВР України почала роботу з ухвалення законів, необхідних для підписання у листопаді Угоди про асоціацію України з ЄС. Сім законів, як хвалилося керівництвом Ради, за перший пленарний тиждень ухвалити не вдалося, стільки навіть не внесли на голосування. Між тим, залишилося всього три пленарні тижні до 15 жовтня, коли Євросоюз має встановити, наскільки Україна виконала умови підписання Угоди, ідеться насамперед про наше законодавство.

Виконано одну з вимог ЄС щодо виборів. Рада призначила вибори до парламенту по 5-ти округах, де досі немає депутатів, але чомусь аж на середину грудня. В остаточній редакції ухвалено закон про внесення змін до Кримінально-

зано те, про що говорить опозиція і всі демократичні сили: якнайдалі від Росії з її новітніми “союзами”, адже Москва й далі веде імперську політику щодо України. Конкретно — Президент розкритикував те, як Росія виконує Харківські угоди. Правильніше сказати, взагалі їх не виконує щодо обіцяного зниження для України ціни на газ.

Нагадаємо, що ці скандальні угоди підписали в перші тижні президентства Януковича. У квітні 2010 року Україна пішла на величезні поступки, продовживши аж на 25 років термін базування Чорноморського флоту Росії на нашій території, у Криму, — замість 2017 року аж до 2042 року. І усе це в обмін на обіцяну Росією знижку на газ.

І ось Янукович констатує, що росіяни так і не дотрималися обіцянки зміни формули розраху-

виконавчого кодексу, яким запроваджуються цивілізовані умови утримання ув'язнених.

Один із законів, ухвалених лише в першому читанні, — про виконання судових рішень — викликав збурення в Раді. Справді, те, про що напередодні сесії застерігала опозиція Юлія Тимошенко: владна коаліція спробує під прикриттям “курсу в ЄС” ухвалювати потрібні їй закони чи просто імітувати “євроінтеграцію”. У поданому на голосування законопроекті були такі положення, в яких ішлося швидше про те, як не виконувати судові рішення, особливо щодо захисту соціальних прав громадян, виплаті гарантованих законом пільг чорнобильцям та іншим категоріям. Пропоноване в законі положення до нескінченності затягувало б ходіння громадян судовими й чиновницькими коридорами. Парламентська опозиція категорично відмовилася голосувати за таке положення, у результаті його вилучили із законопроекту.

Досягнення компромісів — справа непроста. Наприклад, гостру критику опозиції викликав законопроект влади про порядок призначення суддів. Владна коаліція ніяк не хоче внести зміни у закон про Рахункову палату, якими б до участі в роботі цього важливого парламентського органу контролю за державним бюджетом були допущені представники опозиції. Поки що немає прогресу щодо ще одної категоричної вимоги опозиції — призначити вибори Київради і міського голови столиці. Непростим буде шлях і до внесення змін до законів про прокуратуру і про вибори парламенту.

Харківський обман

Доволі неочікуваний із уст Президента Януковича “залізний” аргумент на користь підписання Угоди з ЄС пролунав днями на його зустрічі з фракцією Партії регіонів. По суті, було ска-

ків за газ. “Газпром” продає блакитне паливо Німеччині, Італії, Австрії за ціною від 360 до 380 доларів за тисячу кубометрів, а Україні за 430 доларів, навіть з урахуванням отої знижки в 100 доларів, милостиво “пожертвованої” нам за дачу Криму.

...Сумна констатація. Варто нагадати, що тоді, у квітні 2010 року, Янукович мотивував Харківські угоди тим, що без отої “знижки” на газ стався мало не колапс в економіці України, такою, мовляв, вона дісталася новій владі від попередньої. А так наша влада порахувала, що знижка дозволить Україні зекономити на платежах росіянам 4 мільярди доларів на рік. За укладеною раніше 10-річною угодою це аж 40 мільярдів доларів. Ця величезна сума буде спрямована на розвиток економіки, бадьоро заявила тоді влада. А ще — дешевий газ дозволить не піднімати ціну на житлово-комунальні послуги для населення. Ось пряма мова Януковича у його виступі за кілька днів після Харкова: “Головний соціальний ефект — не будуть підвищуватися ціни на ЖКГ, на газ для населення, що для мене особливо важливо”.

“Особливо важливе” для регіоналів виявилось величезним обманом. Адже буквально за кілька тижнів різко зросли тарифи на блакитне паливо для населення: ціну підвищили одразу на 50 %!

Минуло понад три роки. Підвищення різних тарифів на місцях відбувається постійно і ніхто не гарантує його зупинення. Про які 40 мільярдів доларів “надходжень” інвестицій можна говорити від такої “економії” на ціні на газ, коли ця ціна й далі вища за європейську. Словом, як говорилося ще три роки тому: “Крим здали, де дешевий газ?” Практично це ж говорить нині і Президент, підписав Харківських угод. Шкода, що з таким запізненням. То невже й далі щось торочити про Митні, “Тайожні” та інші російські союзи?

Микола ЦИМБАЛЮК

Пані Абдулліна на своїй сторінці у Фейсбуці поділилася у притаманному їй стилі враженнями й думками з приводу свята першого дзвоника в школі її доньки:

“Отдала ребенка в русскую гимназию и еще не разу не пожалела. Все предметы по русски все предельно ясно и понятно. А больше всего понравилась торжественная линейка я даже плакала. По русски очень красиво говорили старшешкляники. Пели и читали стихи. Да вобщем то контингент родителей и детей резко отличается от быдлчых украинских школ. В первом классе три раза в неделю укр. мова, и выпускники гимназии разговаривают на ней куда лучше чем выпускники укр. школ. Я рада, что моя дочь учится среди морально здоровых детей. А не среди быдла”. (Орфографію збережено. — Авт.).

Донедавна подібну гідь і неповагу до українського народу нам доводилося чути хіба що від частини наших українофобствующих проросійських політиків.

Особисто я не здивувався такій відвертості з боку малоосвіченої (гляньмо на орфографію її письма), морально убогої “рабині Божої” (значення її прізвища з арабської, татарської). Вона таки справді раба, тільки не Божа чи Аллага, а російсько-азійської дикості, головною і визначальною рисою якої є патологічна зневага до інших народів. Зрештою, не вона перша продемонструвала свою хамовитість — просто цій духовно примітивній особі забракло розуму приховати за більш-менш пристойними словесами своє і пануюче серед її одноплеменників ставлення до українців.

Скажіть: хіба, по суті, набагато вище Абдулліної в морально-етичному сенсі стоїть міністр української освіти, доктор наук, ледь не полковник нашої армії, “потомок дворян”, член промисловського ордену Св. Станіслава Дмитро Табачник, обзиваючи в своїх опусах західних українців “немытыми галичанами”? Чи з його ж таки кагалу народний де-

Бумеранг патологічної ненависті

Минулої п'ятниці український Інтернет вибухнув лавиною коментарів із приводу образливо-брутальних висловлювань до того мало кому відомої солістки Національної опери Катерини Абдулліної на адресу українства.

путат України від Партії регіонів Ян Табачник, який розв'язно-цинічно й самовпевнено погрожує бити морду деяким українцям? Чи той же таки один із колишніх кандидатів у президенти України, який привселюдно обзивав опонентів “казлами” чи “бидлом”? А хіба набагато кращим є на цьому тлі наш уряд, переважна більшість якого — неукраїнці (майже як у 1932—1933 рр.), які глумляться не лише над українцями, а й ігнорують Конституцію України, закони держави, наприклад, щодо української мови? Зрештою, питання не в окремих персоналіях, а в політиці, яку мало не від дня проголошення Україною незалежності (хоча україноненавистницьке коріння залягає набагато глибше) методично й цілеспрямовано провадять антиукраїнські сили.

На Головній раді ВУТ “Просвіта”, що відбулася напередодні просвітянського з'їзду (учасники якої — представники з усіх кінців України), для вивчення громадської думки з питань мовної політики в областях була поширена анкета. Одне із запитань стосувалося закону “Ківалова—Колесніченка” і його дії. Переважна більшість опитаних (а це відомі, шановані люди України) відповіли, що процес збільшення українськомовних класів шкіл (чого вимагають не лише батьки учнів, а й елементарне відсоткове співвідношення етнічного населення до неукраїнців і, зрештою, офіційно заявлена державна політика) припинено, згортаються українськомовні виклади у вишах, триває засилля російськомовних ЗМІ і т. ін. Ні центральна, ні місцева законодавчо-представницька й виконавча влада не виділяють навіть найнеобхіднішого мізеру коштів на розвиток україн-

ської мови. Більше того, наприклад, голова Луганського ОО “Просвіти” В. Семистяга зазначає: “Облрада вихваляється, що нарешті припинено українізацію і розпочався процес повернення до “рідної російської мови”...

Те, що відбувається в Україні не лише у царині гуманітарної політики, насамперед — освіти, а й економіки, оборони, міжнародних відносин тощо, є переконливою ілюстрацією експансії “Русского міра”. Але потути навіть такого давнього й віроломно-підступного україноненавистника, як Москва, давно зійшли б на пси, як кажуть поляки, якби не ота наша національна терпимість і толерантність до ворогів із-за кордону і в Україні самих.

Звичайно, на хвилі ображеного національного почуття можна (хоча особисто я проти такої нецивілізованої форми відплати) обливати абдулліних-“рабів...” майонезом. Можна дискутувати на їхніх сторінках в Інтернеті, але не опускається до рівня брутально-вулчій лайки, як це роблять нібито наші ображені в кращих почуттях співгромадяни. Це не від великого розуму чи високої культури. Значно важче (дожилися в незалежній Україні!) в рамках цивілізованого громадянського суспільства покласти край державній політиці ненависті до українців і *нашої держави*. Тої ненависті, на якій, як бліді поганки на мокселівському болоті, піднімаються абдулліни, ківалови, колесніченки, табачники... Але для цього треба мати усвідомлення власної національної гідності і політичну волю до усунення від влади ворогів українства. Лише тоді бумеранг ненависті, запущений табачниками-абдуллініми в душу кожного українця, вразить їх самих.

Леонід Кравчук і Левко Лук'яненко представили книжку про нашу Незалежність

Петро АНТОНЕНКО

Фото автора

У столичній книгарні “Є” презентували книжку братів Капранових “Мальована історія Незалежності України”. Це своєрідне видання, в якому акцентували на ілюстративному матеріалі. Авторі ілюстрацій — шість художників із шести міст України, і це зроблено спеціально, аби згуртувати довкола видання різні регіони. Створювали історію Незалежності шість художників: лідер гурту ОТ VINTA Юрко Журавель (Рівне), Олександр Бронзов (Чернівці), Олександр Костенко (Дніпропетровськ), Юрій Васін (Вінниця), Олег Коллар (Миколаїв), Роман Барабах (Львів).

Значну роль відіграє власне текст видання, нариси про кілька тисячоліть нашої історії. Але автори зазначили, що це не наукове дослідження чи підручник, їхня мета — створити видання, яке б спонукало читачів, насамперед молодь, до ґрунтовного вивчення нашої історії.

Книжку представили й ша-

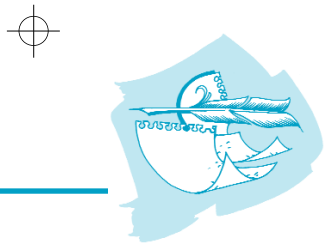

новні гості. Це перший президент України Леонід Кравчук і Герой України, автор тексту Акту про незалежність Левко Лук'яненко. Вони відзначили необхідність видання, адже там розкрито багато “замулених” і замовчуваних сторінок нашої історії.

Слово про видання сказав історик Володимир В'ятрович, зазначивши, що поряд із поваж-

ними науковими дослідженнями обов'язково мають з'явитися й такі видання, в яких історію розкрито популярно, подано яскраво, а сама книжка гарно видана.

“Мальована історія Незалежності України” не залежить на полицях книгарень, і автори вже готують її друге, доповнене видання.

Михайло Коцюбинський

Як химерно влаштована людська пам'ять! Ось тобі спало згадати, скажімо, якусь людину. Перед внутрішнім зором на мить постало її обличчя або й голос її причувся. Далі щось таке, з тою людиною пов'язане, сплило із далечі призабутого, а затим думка побігла кудись далеко й дістала з минулого якийсь неістотний дріб'язок, що засів у пам'яті, як колючка у тілі, невідь-чому. А далі замислюються тобі без ніякої послідовності й логіки різні обличчя, починають насакувати подія на подію.

Якось, недугуючи, а тому лежачи цілісний день у ліжку, спробував нотувати хаотичну роботу пам'яті. Але не міг її наздоганяти. Тільки-но записував одну картину, що вийшла мені так яскраво, мовби в сінематографі, як перед внутрішнім зором замигтіли нескінченним калейдоскопом інші картини.

Пригадую, чомусь вплив із давно прожитого замрячений Житомир, де я жив як нудний анахорет — нікуди не ходив, ні з ким не стрічався, нічого не читав. Приповзав увечері з осоружної “Волыни”, де я був не знати ким і невідомо нашо, знеможено падав на рипуче ліжко з прогнутою сіткою і силкувався здолати свою іпохондрию. Мабуть, усе це було від гострого невдоволення собою і своїм життям, у якому опинилася ця гідка “Волынь”, що засмоктувала мене, як драговина. Аж страшно ставало від думки, що є люди, які саме так, як я при “Волыни”, живуть цілісненьке життя. Та ще й мають переконаність, що так воно й має бути. Я то хоч трохи втішав себе, що в цій ролі я довго не буду, що незабарно вирвуся з того ярма.

Якби газета мала напрям не такий паршивий, якби при ній стояли живі люди з ідеалами, то не було б мені відчуття, начебто я сиджу в купі гною, а навкруги мене всякі паразити.

Якось мене запросив до себе Мачтет. Він слабував удома. Казав, що вже тиждень не був надворі, й донька з ним занедужала. Виявляється, Мачтет живе зі своєю другою дружиною окремо. Вона ненавидить чотирирічну Таню від його першого шлюбу, живе пасербицю зі світу. Він завжди кудись летить, у нього постійно немає ні на що часу. А це мав вимушене ув'язнення в чотирьох стінах. Виявляється, перша його дружина — донька титулярного радника засуджена до по-

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

Що записано в Книгу Життя. Михайло Коцюбинський та інші. Біографія, оркестрована на дев'ять голосів. Фрагменти з роману

Торік з'явилася друком перша книжка цього роману, що став помітною подією сучасної прози. Прийом літературної містифікації (псевдомемуари дійових осіб) дав широкі авторські можливості для художньої інтерпретації матеріалу твору, розширив біографічні його рамки до меж “біографії” епохи, дав змогу автору говорити про українські здобутки й поразки, про випробування нашої людини історією. Про її екзистенційну самотність і про неубієнну надію, яка вмирає й оживає в кожному поколінні.

Книжка побачить світ у видавництві “Ярослав Вал”.

збавлення всіх особистих вигод і переваг і відправлена на заслання аж десь у Тобольську губернію.

Ще двадцятирічним змушений був утекти за кордон. Був навіть в Америці, де працював на фермі. Далі, коли повернувся в Росію, була якась історія, про яку він мені не розповідав. Знаю тільки, що Мачтет брав участь у звільненні з-під варті заарештованих народників, які були в домі попереднього ув'язнення. Його схопили й заперотили до Петропавлівської фортеці. Далі вислали в Архангельську губернію. Звідти він утік, його схопили і відконвоювали в мезенську в'язницю. Затим Мачтета відправили в заслання до Східного Сибіру. Він повернувся звідти за якийсь десяток років й осів у Житомирі. Ясна річ, із нього не спускали недремного ока. Хіба що коли спав лишали у спокої.

Мачтет захоплював, але мені не хотілося такого життя. Я хотів би спокою, щоб мати можливість оддати себе літературі. Я не знаю, як устигав Мачтет писати свої твори. Очевидно, йому писання дається легко. У мене ж так не виходить. Я — тугодум. Мені треба довго носитися з ідеєю твору, з усіх боків роздивлятися можливий сюжет. Я терпляче призиблю деталі, слова для своїх персонажів. Моя літературна практика дуже нерациональна.

Мачтет учителював на Волині. Каже, що спочатку навіть готував себе до вчителства. Мріяв нести в народ світло знань. Мав своїх захоплених учнів. Устиг заприязнився з Михайлом Старицьким. Так багато всього вмістилося у його житті. Мовби його склали з подій, призначених для життя кількох людей. Врешті, він полишив учителювання, бо поклав собі вже іншу мету. Мрія про революцію визначила його життя. За ним ганялася поліція. Від нього сахалися знайомі. Він був самотнім.

Мачтет особливо зрадів моему приході. Чаювали й говорили про мерзоти життя та літературу. Мачтет із високим світлим чолом, довжезною бородою, що робило його подібним до ієромонаха, та уважним поглядом молодих

очей, раптом узявся підмовляти мене, щоб я купив “Волынь”.

Мовляв, усе тоді можна буде змінити в її напрямі, можна залучити до редакції людей із серцем та розумом. Отакі заманливі перспективи змальовував мені Мачтет. Могло б і в голові запаморочитися. Однак — не запаморочилося. По-перше, перспективи “Волыни”, хоч би що хто там казав, уявлялися мені похмуро. Хто дозволить у Росії видавати таку газету, яку ти хочеш?! По-друге, Мачтет говорив зі мною про купівлю газети так поважно, мовби

вже тут знав. Його спалює вогонь ідеї, який він несе в собі. Ця прекрасна й наївна ідея водила його в народ. А ще до того підлітком його — вже неблагоннадійним — викинули спершу з немирівської, а далі з кам'янець-подільської гімназій.

Моя рубрика “Свет и тени русской жизни” передбачала збирання хроніки подій з усіх усяд. Я перелопачував гори часописів, вишукуючи цікаві факти. Хоч у назві рубрики й говорилося про якісь тіні, у “Волынь” ніяких тіней російського життя не прони-

Михайло і Віра Коцюбинські

в мене й справді була купа грошей. Та в мене ж подеколи аж голова обертом ішла від думки про моє безгрошів'я. Про те, що знову не тільки заборгував за житло, а й навіть для легкого підвечірку не маю грошей, і вітер свистить у мої кишенях. А він — купуй газету й давай їй раду...

Тож у відповідь Мачтетові на його пропозицію я висловив думку, що добре було б, якби “Волынь” перейшла від тупого й захлапного Когена в Мачтетові руки. Може б, стала кращою, чистішою. А люди йому на допомогу знайшлися б. Але його щось муляло. Може, він розумів, що його до газети не допустять. Знають, чим дише.

Вийшовши того морозного вечора від Мачтета, я довго думав про цього чоловіка, зовсім не схожого ні на кого з усіх, кого я

кало. Мордатий і пузатий редактор Козловський (він же насправді Фідлер), роздратовано розмахуючи пухкими руками, кричав, що він не має бажання сісти через мене до буцегарні. Таку честь він залишає для мене. Тож чи не від першого дня в “Волыни” я відчув, що потрапив явно не туди. Віра запитала мене в листі, чому я пишу, що працюю в редакції закрийником — я ж начебто кореспондент якийсь. Розповів їй, що мій робочий інструмент — ножиці, з якими я мандрую по сторінках преси у пошуках заміток в основному про “свет жизни”. Свої знахідки викроюю і подаю до “Волыни”. Майже вишиваю “хрестиком” чи тулю таку собі інформаційну “ікебану”.

Потрапивши до “Волыни”, я недовго радів, що мені пощасти-

ло з роботою, бо вже швидко почав думати, як би звідти вирватися. Я там — наче гоголівський городничий — бачив завжди “какие-то свиные рыла”. Швидко впеклася мені “Волынь”. Нічим не можу похвалитися з того періоду. Хіба ж можна вважати за досягнення те, що продушив у “Волыни” рубрику “Из украинских газет”? Так, це все-таки мало яке позитивне значення. Бо ж про якутів і казахів “Волынь” передруковувала замітки, а скажімо, про українців із Галичини — ні. Навіть задля цієї дрібниці довелося стільки суперечок із Фідлером вести, пуди аргументів йому на тупу голову опустити. Оце й усі мої творчі досягнення в “Волыни”. Та ненаписана повість із газетного світу.

Попервах у Житомирі я ентузіастично повідомляв Вірі, що взявся за повість із нового для мене життя. Я писав Вірі, що вже призиблю матеріал для твору на тлі газетному. Писав, що це буде трудна робота. Чим більше думаєш над планом повісті, тим ширші горизонти відкриваються. Показується, що наша газета — дуже мала фабрика, щоб її брати за прототип. Вона навіть не типова і скорше смердить стоячим багном. А проте я не трачу надії покористуватися і тим, що є під руками. Це така тема, що ніхто й не чув, щоб вона ким оброблялася. Свіжа й оригінальна. У мене вже й фабула складається. Я вже бачив сюжетні подробиці. Навіть з'явився отой настрій, із яким сідаєш за стіл. Думав, піде все легко. Однак швидко скис. Хаптиві нотатки на поштовому папері так і лишилися декларацією добрих намірів автора і ніякого продовження не мали.

Подеколи перечитував той уривок із ненаписаного. Щоразу допевнюся, що з нього можна щось зробити. Сюжетний зачин там обіцяє багато. В кожному разі читач зацікавлений: а що ж і як буде далі? А далі — не було ніяк. Спершу задум завався. Не було мені душевної рівноваги взятися до писання. Постійно щось мене днервувало. Все сподівався: ось уже завтра розпочнеться нове життя, там почну щоденно писати. Хоча б потроху. Та дні веретенилися пустопорожні. І коли випадково мені приходив на згадку задум про повість із газетного світу, то я відчув, як у мене підступно й повільно, наче вуж, уповзає знеохочення до так любовно плеканого в думках сюжету. Отака дитина, що не народилася. Недавно рився в записниках і наткнувся на заготовки до

твору. Там ідеться про безбарвний, як хвиля туману, газетний день, який намагається оживити рознощик газет, що викрикує новини. Звичайно ж, нові вбивства й нечуване злодіство. Без таких повідомлень газету просто не візьмуть до рук. От якщо когось закатрупили, то обиватель думає: “Цікаво! І як же воно сталося?..” І ось він — уже на гачку. Вже жує газетну жуйку. А репортер Тарловський, який панічно боїться редактора-самодура, прикидає, на скільки рядків у газеті тягнуть п’ять зарізаних євреїв у Суснівській корчмі та самогубство через нерозділене кохання. Такі банальні в журналістиці події, в яких цинічні газетні писарчуки вишукують оригінальні повороти. Треба щоразу наголосити: “Єврика! Такого ще не було! Це не просто звичайне вбивство — це незвичайне, красиве вбивство!..” А кому не захочеться прочитати про красиве вбивство?!

Мабуть, найкращі наші твори лишаються ненаписані. Бо ж у задумах усе завжди виглядає так неповторно привабливо. А коли починаєш грузнути в словах, коли стільки слів одгетьковуєш, відчуваючи, що не вони тут будуть на місці, бо не передають те, що тобі сійнуло з уяви, то зрозумієш до того, що хочеться взагалі закинути цю справу й не мордуватися безнадійно над аркушем паперу, бо ти допевнеєшся, що несказане так і лишиться несказаним, бо невилки саме так, як тобі бачиться, сказати. Є автори, яким усе дається легко. Їм у голові блискавично народжуються образи, які відразу ж просяться на папір і, вишикувавшись там стрункими рядами, дивують архітектурною довершеністю, живописністю та музичальністю. Читаєш їх і милуєшся стилістичною яскравістю та натуральністю письма.

А мені все дається неймовірно важко. Я тугодум. Мушу по реченню видувати з себе в записники. Занотовую всякі подробиці, кольори, назви рослин, незнайомі слова, пейзажі, цікаві порівняння. Усе те, що називають підготовчою роботою, забирає немало часу. А подеколи ті записи так і не знадобляться, бо не поєднуються з описуваними сюжетами, не знаходять собі місця в оповіданнях.

Коли вже я нарешті напишу твір, то відкладаю його зі своїх очей, щоб цілковито забулося написане. По якомусь часі перечитую мовби очима стороннього і бачу в ньому стільки недолатностей. Буває, переписую, перемакую до невпізнання. Завжди перед друком у часописі прошу собі відбиток для коректури, і на мене сердяться видавці, бо своїми правками додаю їм роботи.

Мій робочий досвід не може когось привабити. Бо в мене все таке непродуктивне та морочливе. Воно може зацікавити хіба що того, хто не має цупкої пам’яті і в кого речення не складаються самі собою. Тобто — таких, як оце я. Здається мені, що без будь-якої натури пише Винниченко. Інакше як пояснити його надзвичайну плодючість: за такий короткий

час — злива романів, повістей, оповідань, п’єс... Такий потужний початок біографії не знаю, з ким його можна порівняти. Чикаленко докоряє йому за те, що він інколи підробляється під Горького з його босяками й волоцюгами, то під Андрєєва. Подекуди це таки є, однак Винниченко не триматиметься за них — він, здається, вже вийшов на свою дорогу. Він пише про те, що живе довкола нас у повітрі, про що всі сперечаються. Його персонажі — ті нові люди, які з’явилися, здається, просто нізвідки, бо ж іще вчора їх не було, а вже сьогодні вони зусібіч оточили нас, і ми з захопленням, подивом та жахом услушаємося в їхні слова.

Шкода, що Винниченко розійшовся з Горьким. Щось там не

Григорій Мачтет

вийшло з виданням у Росії творів Винниченка. Коли ми випадково зустрілися у Львові, а заодно вже й познайомилися очно (це було десь улітку 1909 року), Винниченко дуже мені нарікав на Горького, а потім і Горький, як у нашій розмові зринуло ім’я Винниченка, висипав гору докорів на адресу Винниченка. Мені так не хотілося бути дотичним до тієї прикрий історії — і я в обох ситуаціях перевів розмови на інші теми. Страх терпіти не можу з’ясування стосунків. Схоже, що ми всі тільки те й робимо, що з’ясуємо, чому той чи той на нас не так подивився, або ж чому він так насупився, забачивши нас. Стільки сил і нервів на це марнується, стільки нових конфліктів виникає. Я давно собі поклав не сперечатися, не намагатися нікого навертати в свою віру, не опускаюся до всяких напештів та інсинуацій. Йди своєю дорогою, а вони всі хай думають чи говорять, що їм заманеться. Ти не маєш влади над чужими ротами й чужу глупоту не викорчуєш — родить вона щедро. Якби так щедро мудрість родила — багато людських непорозумінь зникло б. Але світ є такий, як він є, і до нього треба достосовуватися. Це — єдиний вихід, який допоможе хоч трохи впорядкувати той хаос, котрий називається нашим життям.

Мої стосунки з Вірою склалися якщо вже не ідилічно, то справді безхмарно саме завдяки обраній мною лінії поведінки. Як відомо, жінкам властиві перепади настрою, вони, бува, гостріше за чоловіків реагують на якісь не дуже істотні моменти. А чоловіки

часто намагаються їх переробити на свій штиб. І тобі починається битва, в якій не буде переможця. Буде поразка обох сторін.

Віра старіє. І я це добре бачу. І я старію. Але ж я сам того не бачу. В своєму уявленні я все ще молодий, завжди готовий захоплюватися гарними жінками. Ні, не бігти за спідницями, не волочитися, як банальний Дон Жуан, а компліментувати жінок, фліртувати з ними, поводити себе вільно й безтурботно, а не як добропорядний сім’янин і батько чотирьох дітей. Інколи я кажу собі: “Схаменися, не легковаж, згадай, скільки років ти вже в шлюбі і скільки дітей тебе чекають удома!..” Але нічого не годен із собою відіяти.

Мабуть, так з усіма чоловіками виходить. Добре пам’ятаю, яке почуття відразу ж викликала в мене Віра. Аристократична постава, граційність і владність у кожному русі, прекрасні розумні очі і цей глибокий голос, який хочеться слухати й слухати. А ще ж справжня освіченість, що її я так рідко зустрічав у жінок. Отакі мені зустрілася Віра, і я, одружившись з нею, відчував себе безмежно щасливим. Мені хотілося бути поряд із нею кожної хвилини, я поспішав ділитися з нею кожною думкою. Чи не від першої нашої зустрічі я відчув у Вірі щось таке материнське. Разом із нею я почувався значно сильнішим, бо був під її надійним захистом. Віра виявилася і вольовою, і владною людиною. І це доповнювало моє щастя закоханого чоловіка. Вона відгороджувала мене від усіх можливих проблем, брала на себе всі рутинні клопоти. Якщо в інших сім’ях чоловік має всі господарські обов’язки, то Віра — сто разів дяка їй за це — цілковито вивільнила мене від них. Я знав тільки роботу й писання. Коли я сідав за стіл, у всьому домі наставала тиша. Здається, всі навіть дишати переставали. То Віра так усіх вимуштрувала. Якщо я трохи щось удома написав, то завдячую тим саме Вірі. Бо ж у нас велемовно й гамірно, як на ринку. Здається, дітям немає жодного впину. Те регоче, те скаче, а те плаче — і раптом Віра, мовби диригент змахнув паличкою, підняла палець догори й сказала, що тато працює. Мене діти отак би враз не послушалися.

Так, мати й Віра — ці жінки витворили мене. Мати народила й виховала, а Віра випестувала в мені письменника. Розумом я все це знаю. Але з віком байдужію до Віри серцем. Відчуженість — це ще не любов. Це починалося майже непомітно й розвивалося дуже поволеньки. То я помітив у неї глибокі синці під очима. Я бачив, що вона хронічно недосипає, бо діти — мовби хто наврочив — хворіють одне за одним. Причина її змарнілості більш ніж поважна. А все ж мені було трохи прикро — Віра, моя найгарніша Віра, виг-

лядає вже не найгарніше за всіх. Ще ж зовсім недавно ніхто не міг з нею зрівнятися, а це вона — як прив’яла троянда. Далі я спостеріг виразні зморшки в міжбрів’ї, біля очей і на лобі. Вони дуже старять її. І руки її та шия виразно підкреслювали її вік. Я зрозумів, що саме руки і шия можуть сказати, скільки жіночі роки.

Моя жагуча пристрасть почала пригасати. Я за традицією цілував дружину, йдучи з дому й приходячи додому, однак робив те якось механічно, без колишнього почуття й задоволення. Це було тепер складовими ритуалу, як, наприклад, умивання, чищення зубів, причісування вусів. Віра вимогливо оглядала мене перед виходом з дому. На мені завжди була білосніжна накрохмалена сорочка, бездоганно випрасуваний костюм, до блиску начищені черевики — хоч під вінець заново ставай. А вона, абияк по-домашньому зодягнена, не нафарбована й не напарфумлена, здавалася бідною падчіркою цього дому. Або ж запіпадівою служницею. Дивився я на неї і не впізнавав тієї Віри, яку полюбив і яка виходила за мене заміж. Час таки безжальний до жінок. Його руйну роботу найперше помітно з неспинного вмирання краси.

У Шурочці мене відразу ж засліпила ота нестримна приваба молодості, котра так різко діє на старших чоловіків. Молодість сама по собі — це вже мистецький шедевр. Хіба може щось зрівнятися зі свіжістю подиху, блиском очей, шовковою ніжністю шкіри, дзвінком безтурботним сміхом?! Та ж поряд із молодістю сам молодієш. Ніби й немає позаду десятиліть боротьби

Олександра Апласіна

за місце під сонцем і вже не нють давні рани, якими тебе нагородили підступні дороги життя, і не болять поперек та суглоби, де від років повідкладалися солі. Молодість — це раптом подароване небесами свято серед замячених буднів. Опинившись у товаристві веселої і привабливої молодої особи, яка прихильно до тебе ставиться, маєш відчуття, мовби ти прокинувся після важкого, сповненого кошмарів сну й, виглянувши крізь вікно, раптом побачив там засончений весняний день із пташиним шебетом та щасливими усміхами кві-

Володимир Винниченко

тів. І в тебе враз з’явилося відчуття, що нарешті все твоє життя потече зовсім інакше, ніж було досі, — в усьому тобі гараздитиметься, бо зрадлива фортуна вирішила тобі товаришувати. Отож і не дивно, що я так захопився Шурочкою. Я маю здатність одсторонюватися не тільки від подій, а й мовби від самого себе; роздвоюватися так, що один я говорить, читає, діє, обіймає кохану жінку, а другий я за ним спостерігає, намагаючись усе аж до найдрібніших подробиць запам’ятати, щоб потім точно це описати. Так ось, спостерігаючи за собою й за Шурочкою, я помітив, як тишиться моє чоловіче самолюбство — я маю такий успіх у чистої серцем панночки. Став її першим справжнім коханням. Моє відчуття можна б порівняти хіба що з тим, яке я мав би, якби написав справжній шедевр, котрим була б захоплена вся Європа. Мені цікаво аналізувати стан моєї закоханості і її ж відлуння в моїй душі, вплив на мої настрої і мою творчу роботу. Це дало мені нову якість життя і стало творчим стимулом. Я нетерпеливлюся написати щось небувале й похвалитися ним перед Шурочкою. Віриного захоплення мені вже безнадійно мало. То — вже давно пройдений етап. Та й радіти моїм здобуткам у Вірі, здається, немає часу й сил. Роздавлена побутом і розшматована життєвими клопотами, вона геть утратила здатність радіти за мене. Віра сьогодні — це мовби тільки спогад про ту Віру, в яку я закохався. Те було давно, і відтоді почуття наші призамулились, домежно зміліли і стали як стояча вода. От і вся історія двох закоханих душ перед тим, як з’явилася третя душа.

Віра буває і гаряча, й знервована. І це можна зрозуміти: на ній — усі проблеми дому, четверо дітей, моя безпорадна мама і Ладя, й Оля зі своїми нервовими зривами. Не знаю, хто б це все витримав. А Віра — витримує. Оберігає мене від усіх побутових прикростей. Гріх було б нарікати на те, що дружина не знає своїх обов’язків, не розуміє, як важливо, щоб чоловікові хотілося йти зі служби додому. Англіїці люблять сентенцію “Мій дім — моя фортеця”. От саме таку фортецю і створила Віра на Сіверянській. Маю там оборону від багатьох клопотів.

Далі буде.

Просвітянські паралелі

Просвітянський рух завжди, від часу свого заснування, був справою подвижників національної ідеї. Тому байдужість до майбутнього свого народу, корисливі, особисті інтереси, хай навіть нібито продиктовані інтересами спільної справи, ніколи не були властиві тим, хто ставив собі за мету працювати на відродження й утвердження духовності народу, захист рідної мови, розвиток української культури. Ці визначальні риси “Просвіти” притаманні всім організаціям і їхнім лідерам незалежно від того, коли і де вони були створені чи за яких умов їм доводилося працювати.

Але попри все завжди існували ті чи ті погляди і підходи до ведення просвітницької роботи. Те, що було можливим, наприклад, у найстарішій Галицькій “Просвіті”, яка працювала в більш-менш ліберальних умовах Австро-Угорської імперії, було неможливим у підросійській Україні, де національний гніт був особливо жорстоким. Тобто, час і умови, в яких доводилося працювати просвітянам, вносили серйозні корективи у форми й методи їхньої роботи.

Не була винятком і Київська “Просвіта”, історія якої — органічне продовження загальнонаціонального просвітянського руху. Ті виклики і проблеми, які виникали перед нею, були незмінною темою одного з чільних діячів Київської “Просвіти” початку ХХ ст., відомого публіциста Сергія Єфремова. Нижче подаємо в дещо скороченому вигляді його статтю “З нашого життя”, яка була надрукована 1908 р. в газеті “Рада” (№ 249). На диво, як і більшість його публіцистики, цей матеріал не втратив своєї актуальності й сьогодні. (Правопис автора збережено).

Сергій ЄФРЕМОВ З нашого ЖИТТЯ

Наші “Просвіти”

У сучасному житті українському “Просвіті” займають особливе становище, до якого, можна сказати, все українське громадянство ставиться з повагою та прихильністю. Та інакше воно власне й бути не може. “Просвіти” — це щиро просвітні товариства, що поставили на своєму прапорі саму широку культурну роботу на користь рідного народу — розповсюдження серед його освіти, популяризацію науки, усвідомлювання в найширшому розумінні народних мас. Хто з свідомих українців не спочуває цій меті, хто — хоч на словах — не працює коло цього, хто повстане проти просвітніх заходів? Бувають, певна річ, усякі відтинки в розумінні того, як це треба робити, можуть бути ріжниці щодо способів праці, але проти неї самої звичайно ніхто й слова не скаже, а навпаки, всі згодяться, що це і потрібна, й корисна, і нагальна робота, на яку варто затратити і час, і енергію, і кошти.

Здавалося б, що займаючи таке вигідне, безперечне і далеке від усяких гурткових рахунків та дріб’язкової політики становище, “Просвіти” наші справді об’єднали в собі всі свідомі, інтелігентні, демократичні сили, що не з примусу, а зовсім свідомо і з власної волі та охоти віддають вони свою роботу й кошти на те, щоб товариства ці справді таки добре справляли своє завдання і наближалися до зазначеної мети. Адже, як ми знаємо, “Просвіти” лежать цілком на наших плечах, на плечах громадянства, і певне ж воно подбало про те, щоб ці огнища культурної праці не хиріли, а розвивалися, йшли вгору та вгору і зробились замітним фактором у нашому культурно-національному житті. Недавно ж ще ми чули, що галицька “Просвіта” за 40 літ своєї діяльності зробила багато такого, що навки вписала її ім’я в історію освіти і культурного розвитку нашого народу в Галичині. Отже, не вдаючись навіть у порівняння, бо наші “Просвіти” вже через самий свій дуже малий ще вік не могли багато зробити, все ж таки варто підкреслити загальне спочуття до їхньої роботи, загальну пошану до їхніх завдань та

1908 рік. Співробітники газети “Рада” — члени “Просвіти”: сидять (справа наліво) Федір Матушевський, Сергій Єфремов, Григорій Шерстюк, Євген Чикаленко; стоїть (четвертий зліва) Мефодій Павловський, редактор

ніби навіть готовність допомагати їм працею і коштами.

Теорія і практика

Але, читачу, — це теорія. Обернувшись до практики, ми на вдивовижку собі щось інше побачимо, — побачимо, що загальне спочуття та пошана не перетворюються в якусь реальну допомогу й не виходять здебільшого з сфери гарних бажань та слів, якими вибруковано пекло; що наше громадянство, мовляв один мій приятель, захоплено діяльністю “Просвіт” може й до глибини душі, але не до глибини кишені, і що через усе це “Просвіти” не так працюють та розвиваються, як нидіють, хиріють та завзято змагаються з практичною байдужістю того самого громадянства і чого воно, на жаль, не робить. “Просвіти” наші повторили на собі історію з українською пресою. Коли стало можна видавати українські часописи, то мало не кожне не то велике місто, а й маленьке містечко поспішилося розжитися на власний орган. І порозживались були... А тепер маємо тільки мінімальне число тих органів і це сталося не тільки через суворі вітри з півночі, а почасти і з причин місцевих, які допомагали північним вітрам

нищити молоду пресу та виривати з землі один парост за другим. “Просвіти”, правда, мало не всі існують, але існують тільки через те, що їм не треба подавати ніяких ознак життя, щоб числитись між живими і, існуючи номінально, більшість із їх таки й справді нічим або майже нічим свого життя не позначають.

Захоплення до глибини душі і до глибини кишені

Справді — живе і працює київська “Просвіта”; подає виразні ознаки життя одеська, воружиться камянецька, рідче — катеринославська. Оце й усі, мабуть, про які ми можемо говорити, що вони справді таки існують, а не “числяться”, але як існують! “Тільки невелике число членів Товариства справді в йому працює, — пише напр., в своєму Звідомленні за 1907 р. київська “Просвіта”, — і далеко не всі члени платять свою членську вкладку. А тим часом ніяких діл не можна робити без грошей і перше, про що ми повинні подумати, це те, що кожен член Товариства заплатити свою вкладку... Коли ж ця справа і в 1908 р. стоятиме так, як стояла в 1907 р., діяльність Товариства не може поширитися і не пошириться” (стор. 12). Що справа з цього боку

і тепер стоїть не краще, коли не гірше, це видно з багатьох фактів, — з того, напр., що за браком коштів київська “Просвіта” мусіла негативно відповісти камянецькій на її заклик допомогти видатками на содерування учителів української мови по “второкласних школах” на Поділлі. Скарги та нарікання на байдужість громадянства, на брак коштів і зосібна на те, що члени навіть своїх вкладок не платять, чуто з усіх “Просвіт” однаково; це зробилось “общим местом” і в звітномленнях, і в дебатах на загальних зборах. Це стало тією невіддільною вагою, що причепилася до ніг нашим “Просвітам” і заважає їм не то поспішатись за вимогами часу, а навіть хоч злегенька посуватися вперед.

Найперша повинність

Страшно вимовити — перше, про що ми повинні подумати, це те, щоб кожен член товариства

звичайним. Для цього він запросив силача (!), амурський церковний хор д. Роменського і в додаток виставу: “Як ковбаса та чарка, то минеться й сварка”. З хором він умовився, що як будуть гарні збори — пополам, якщо ні, то хор зовсім співати не буде. Але вийшло зовсім інакше. Д. Роменському, який хотів довідатися, який збір, відповіли, що “не його діло лічити гроші в чужій кишені”. Тоді дехто з хористів не сховався зовсім співати. Тут-то й показав свою златність до просвіти д. Чернов! Вилявши всіх хористів добре “руською” лайкою та ріжними дотепними слівцями, він сказав, що як вони не будуть співати по добрій волі, то він приведе поліцію, яка примусить їх. І це він доказав на ділі. Незабаром він привів двох околочних і стражника, які поставили ультиматум: хоч співати, хоч іди зараз в буцегарню. Мусіли згодитись на перше. І от за те, що хор проспівав кілька номерів, його почастиували “дивним зрелищем”: силач кулаком забивав гвіздки в дошку (до речі — гнилу), рвав дротяний ланцюжок, дер карти, видержував на грудях б москалів-музиків і виробляв ріжні балаганські дивовиська. За це він одержав 20 карб. (“Слово”, ч. 47).

Наш абсентеїзм

“Просвіта” — і силач! “Просвіта” — і забивання цвяхів у гнилу дошку! “Просвіта” — і духовий концерт під ескортом поліції!.. Поставте тільки поруч святі завдання і гидку дійсність і милуйтеся, що вийшло через абсентеїзм справді культурних сил. Кажу — абсентеїзм, бо в “просвітній” діяльності запорожської “Просвіти” один він тільки й винен. Видима річ, що, закладаючи “Просвіту” на Запоріжжі, не таку діяльність мали на увазі, яка тепер повелася, — значить, були такі люде, що хотіли дбати про справжню “Просвіту”. Були, а де ж вони поділися, що товариство лишилось д. Рудаєвим та Черновим на поталу. Кореспондент “Слова” каже, що “всі більш-менш свідомі українці залишили змагатись з чорносотенними просвітителями”, тобто попросту покинули своє товариство, а в результаті факт ганебної дикости, яким запламлено історію нашого просвітянського руху.

Скеля дикости

Доля запорожської “Просвіти” нехай же стоїть перед нашим громадянством як посвякчасне мemento морі, як ілюстрація — до чого може доводити громадський абсентеїзм. За наших обставин не тільки боротьба з світом, але навіть байдужість, абсентеїзм в боротьбі за світ виходить уже злочинством, бо всякий, хто тікає з поля битви, тим самим знесилює гурт борців і підпомагає ворога. А ворог цей дужий не активною своєю силою, але найбільше пасивною — тією, що держиться на загальній нашій темноті та дикості, об яку, мов хвиля об непопорушну скелю, розбиваються всякі заходи, щоб підняти і економічний добробут, і правове становище, і політичну свідомість мас...

Спи, село...

Але нема ходу на село нашій книжці і саме тоді, коли інша книжка широкою цівкою вливається поміж простий люд. З житомирського повіту до “Рідного краю” пишуть, що до них тільки й доходить “лубочна література”: “Солдат и черти”, невмирущий “Еруслан Лазаревич”, “Чорноморські витребеньки, або Три мішки гречаної вовни” і таке інше

сміття. Попробувала була товариська крамниця завести у себе продаж книжок, послали прохання до губернатора, ждали-ждали дозволу і нарешті діждались — не можна. “Спи, село, в миру та спокою!”, закінчує кореспондент (“Рідний край”, ч. 42) — і це він правду каже, бо ж путяща книжка, отой “Страшний ворог”, напр., до заколоту призводить, а “Солдат и черти” або “Сім мішків гречаної вовни” спокій та сон навівають... А за наших часів що може бути краще од такого сна спокійного?..

Краще спи, село, спокійно, бо навіть культурні заходи часто повертаються тобі на лихо та горе. Чи, може, напр., бути лихо від гарної школи? Певне читач витріщить з дива на таке запитання, але ж бо послушайте, що розкаже наш костянтинградський кореспондент (“Рада”, 276). В селі Новому Тагамлику збудовано й нову школу, дуже гарну й велику школу; селяне раділи, та не довго, бо в гарній школі й підлоги було пофарбовані гарно, а до гарно пофарбованих підлог не личать прості мужицькі чоботиська. І от звелено школярам покупати калоші або скидати чоботи в сінях, а на гарно пофарбовані підлоги ступати, не инакше, як перевзувшись у чисті черевики, — заборонялось, правда, також і босяка гуляти по школі. І кінець-кінцем вийшло, що в гарній школі в сінях цілий Монблан з чобіт красується, за те ж діти вічно хворіють зимою, бо так босяка й на двір мусять вибігати: поки ж то ще витягнеш свої чоботи з того Монблану!..

З’їзд кооператорів

Такими шляхами заходить у село наше культура. Правда, це тільки офіційні шляхи, на які стають наші люди, що вимагають калош од людей, яким їсти нічого, що виганяють українську лекцію про холеру з школи в стражницьку казарму, що перекопують стежку для бунтівливого “Страшного ворога” і навісті розчиняють двері перед “Чорноморськими витребеньками”. Єсть ще культура неофіційна, що калош не потребує і доходить на села часто-густо контрабандою, якій на дорозі стоїть истинно-русский “зась” з класичним наказом “тащить і не пущать”. Що вона таки доходить, не вважаючи на всі перетики та шлагбауми — про це свідчить сила щоденних фактів. Візьмімо, напр., хоч би останній з’їзд кооперативних товариств з Київщини: просто любо було дивитись на ці бадьорі, здебільшого молоді селянські обличчя, вже з познакою свідомості; любо слухати гарячі палкі промови, або побалакати приватно про ті надії, якими починає жити село. Поза офіційною культурою потихеньку йде на село справжня культура з пошаною до людської особи, з новими надіями на краще життя, з новими поглядами на громадські стосунки. І це та сила, що тепер повертає внівець заходи офіційної культури і схитне таки колись і зазначену скелю дикости.

Дві стежки

В цій роботі наші “Просвіти” можуть робити, крапля за краплею, своє корисне діло, чи видаючи книжки, чи розповсюджуючи їх, чи упорядковуючи лекції або розумні вистави. Можуть, але тоді тільки, коли громадянство не покине їх усяким Рудневим на поталу, а виконає хоч мінімум узятю на себе повинности. А без цього перед ними дві стежки: або “сунься, куме, на дно”, або забивай цвяхи в гнилу дошку на втіху живій скелі дикости...

Театр Лариси Кадирової

“Яскрава, самобутня, інтелігентна, психологічна актриса XXI сторіччя” — це про неї, народну артистку України й лауреата Національної премії імені Т. Шевченка, засновника і головного рушія театрального фестивалю жіночих моновистав “Марія”. А ще хочеться назвати її панею вересневих айстр і вальсів Штрауса... 10 вересня день народження Лариси Кадирової. Редакція “Слова Просвіти”, Центральне правління ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка від щирого серця, з любов’ю і ніжністю вітають улюблену актрису, діяльну просвітянку з ювілеєм і бажають їй сил, мужності, здоров’я! Хай Ваш творчий марафон, дорога пані Ларисо, виграє усіма барвами налитих осінніх яблук — золотих і червоних. З роси й води Вам, многії і благії літа!

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ,
журнал “Всесвіт”

Лариса Кадирова — акторка, яка не потребує представлення. Її вистави вже давно дають право говорити про утвердження в сучасному українському театрі психологічного напрямку. За словами А. Підлужної, “Лариса Кадирова не схожа на інших актрис, при всій послідовності у дотриманні постулатів традиційної класичної школи психологічного театру, вона вирізняється яскравою індивідуальністю, спроможністю до несподіваних експериментів, відкритістю до нестандартних режисерських рішень, сміливістю акторського втілення. Вона має витончену і вразливу душу, але уперто і настійливо йде своїм легким шляхом, доводячи вірність ідеї дослідження професії. Шукає нові смисли вічних тем, пропускає їх через своє серце і розшифровує власним розумом. Актриса переконана: своїми висновками вона допоможе комусь знайти себе в цьому світові, як колись допомогла їй самій собі визначити власне місце у мистецтві і житті”.

Психологізм зіграних ролей не полишає глядачів байдужими, і в цьому — есенція театрального мистецтва. Театр — це зближення глядачів у емоційному переживанні програних життів. Для Лариси Кадирової вистави — не лише мистецький перевтілення. Це форма долучення до своєї культури. Не випадково ім’я Марії Заньковецької стало символічним у житті пані Лариси. З легендарною акторкою пов’язано і легендарну роль, яку зіграла Лариса Кадирова. Марія Заньковецька стала патроном у духовному житті Лариси Кадирової. Не випадково заснований 2004 року фестиваль жіночих моновистав має назву “Марія”. Пригадую, як на відкритті одного з фестивалів

альних пошуків у архівах, аби розібратися (насамперед для себе) у природі мистецького таланту. Цим керувало бажання зрозуміти психологічну глибину Лесі Українки, Тараса Шевченка, Максима Рильського, Павла Тичини, Ліни Костенко. Мистецький шлях пані Лариси — це шлях від психології та емоції до образу, завершеного мистецького твору. Мабуть, не буде перебільшенням сказати, що Леся Українка стала другою “духовною патронею” мисткині. “... актриса була освіченою різнобічно і все ж розуміла: якщо хочеш досягти успіху, навчатися доведеться все життя, адже сцена — за класичним виразом — то збільшувальне скло, через яке актора розглядає глядач і через яке видно і твої достоїнства, і твої недоліки якнайкраще. Завжди пам’ятала, як Олександр Гай міг її

запитати: “А ти читала ту чи іншу літературну новинку?”, коли відповідала: “Ні”, дивувалася: “А як же ти будеш виходити на сцену?”. Тому зі студентських років сповідує принцип — про все говорити з позицій знань. “Не приймаю приблизності, все треба знати досконально, — переконана Кадирова. — Весь мій досвід підтверджує — зі сцени видно, коли актор живе не тільки буденними, життєвими реаліями, а має ще щось у серці... Це впізнається в повороті голови, погляді, інтонації, в сценічному акцентуванні, у веденні діалогу. Це залежить від твого духовного світу, від того, як ти співвідносиш його із світом зовнішнім, які цінності сповідуєш”.

У читанні поезії Лариса Кадирова відштовхується від кожного окремого звука, показуючи, як поєднання звукових хвиль витворює в рецепції психологічний образ, якому ти довіряєш, який закарбовується у підсвідомості. У поезії важить кожна пауза, кожна цезура, простір “мовчання” може сказати часом значно більше, ніж написане.

Лариса Кадирова від початку свого творчого шляху розуміла, що мистецтво — це постійний діалог людей, країн, культур, зрештою, мистецтво саме по собі різномодальне. Не можна бути лише акторкою, не знаючись на особливостях часових і пластичних мистецтв. Колись усе було нерозривно пов’язане. І тяжіння до античності, до джерел світової культури властиве художнім шуканням пані Лариси. “Діапазон зацікавленості Лариси Кадирової мистецтвом не вичерпувався безпосередньо акторством... — зауважує Алла Підлужна. — Педагог Студії із живопису Володимир Овсійчук так захопив свою вихованку образотворчим мистецтвом, що вона не тільки почала малювати, а й вступила до Акаде-

мії мистецтв тодішнього Ленінграда, туди, де свого часу навчався Тарас Шевченко. Навіть довелося жити під час іспитів в графічній майстерні, де працював великий земляк. Там роздивлялась альбоми з творами Тараса Григоровича і назавжди взяла до своєї мистецької скарбниці “лінію його духовної енергії”. А в графічних портретах Шевченка і Сурбарана, виконаних власноруч, шукала спільні риси їхньої творчості. Захоплювалась мистецтвом Стародавнього Єгипту, античністю. Ті перші цеглинки у будові власного духовного всесвіту, який, до речі, Кадирова не втомлюється будувати й зараз, були фундаментом, на якому згодом розквітав акторський талант”.

Лариса Кадирова не визнає нещирості. Для неї вистава — це відтворення досвіду культури. Психологізму її вистав властива чи не наукова адекватність, коректність, автентичність. Текст вистави може бути змінений, наближений до власного внутрішнього переживання. І водночас акторська інтенція ніколи не “еґоцентрична”, хоча нам і здається, що актор забирає на себе всю увагу зали. Актор говорить голосом психологічно пережитої культури, в його голосі відчувається величний спокій матеріалу, який пройшов випробування часом. Або ж новітньої постановки, яка вперше побачила світ. Проте і в класиці, і в сучасності немає штучного епатажу. Лариса Кадирова зізнається: “Для мене в камерному просторі абсолютно відсутні цинізм і конформізм, які роз’їдають все і коріння якого залишилося там, у “вчора”. Люблю акторів, які не розважають публіку дешевими трюками, люблю акторів безпосередніх, зрозумілих і чесних, які, за Рудольфом Штайнером, хочуть “висловити те найглибше, що може вирувати в душі людини і хочуть стрімити вперед”.

Твори, до яких звертається театр, можуть мати багатющу історію. І кожне втілення на сцені таких персонажів, як Федра чи й навіть Мавка, накладає величезний обов’язок. Актор не повинен повторитися, він має бути собою, залишаючи за плечима космос спокою, не впадаючи у крик чи надмірну емоційність. Таким видається театр Лариси Кадирової.

В основі її театру — голос жінки сильної, самотньої, яка прагне щастя, яка прагне бути жінкою, яка хоче розуміння... За останні роки на малій сцені Лариси Миколаївні вдалося зробити чимало. Міні-вистави показують галерею жіночих душ: Сари Бернар і Сірануїш, Федри і старої кобіти... Кожна з жінок пережила хвилини справжнього щастя — часом у супереч. Лариса Кадирова, подарувавши українському глядачеві психологічний пантеон світової жіночої душі, сама стала частиною українського театру, віддавши багато зусиль задля утвердження в ньому традицій своїх учителів. А в театросвіті Лариси Кадирової відчувається дух Марії Заньковецької, Бориса Тягна (себе й самого Леся Курбаса, учителя Тягна), і П. Брукса. Це театр переживання, за яким — бажання хоча б на мить відкрити людині правду на себе, змусити замислитися й подивитися навколо себе.

Вшанування владики Маргітича відбулося

Володимир ПППАШ, голова Закарпатського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, кандидат історичних наук

Вечори пам'яті

У заходах узяла участь велика кількість людей. Зі Львова приїхали заслужений журналіст України, лауреат премії ім. В. Чорновола, редактор журналу “Гражда” уродженець Рахова Олександр Масляник, заступник президента Світового християнського конгресу Володимир Гаюк, із Івано-Франківська — редактор газети “Нова зоря” о. Ігор Пелехатий та ін.

Вечір пам'яті відкрив вікарій Хустського вікаріату МГКЄ Тарас Левська, виступили понад півтора десятки осіб з доповідями та спогадами про Народного Єпископа, у яких висвітлювалася жертвна, подвижницька діяльність владики у різних напрямках: релігійному, церковному, патріотичному тощо. Тема моєї доповіді: “Іван Маргітич — як активний громадсько-патріотичний діяч”. Моє висвітлення і на основі документів, і на власних спогадах (а з владику я був близько знайомий із 1994 р. і до його відходу у вічність, був членом Закарпатської греко-католицької спілки ім. Андрея Шептицького, яку він створив та очолював), високого патріотизму й титанічної його боротьби (мушу вжити цей термін), проти сепаратизму серед тогочасного керівництва Мукачівської греко-католицької єпархії, за єдність греко-католиків України, входження нашої єпархії у склад Української Греко-Католицької Церкви, за впровадження в богослужіння рідної української мови, за здобуття Україною незалежності, аудиторія сприйняла надзвичайно прихильно. Тези не сподобалися лише одній людині — вікарію Тарасу Ловсці, котрий після мого виступу залишив зал.

Вважаю, така поведінка не личить духовній особі.

Завершилося вшанування концертною програмою: виступили діти, зокрема рахівські пластуни. Вечір пам'яті мав відбутися і в Ужгороді, в Ужгородській богословській академії ім. блаженного Теодора Ромжі. У середовищі української громадськості ця установа сприймається як осередок сепаратизму в єпархії. Тут майбутнім священикам навіть не викладають курс української мови, тож вони просто не в змозі виконати прохання вірян вести службу українською мовою, бо не володіють нею.

Тому було певне хвилювання, як усе відбудеться. Правда, ми поінформували про подію українських греко-католиків обласного центру та деяких районів, хоча у єпархії з інформованістю деканатів та парафій щось “не спрацювало”. Там про нього знало лише обмежене коло осіб, а на Тячівщині, приміром, цього дня чомусь призначили деканські збори, тому хочі не змогли приїхати.

Дорогою до обласного центру отримую кілька телефонних дзвінків, у яких мені дуже наполегливо “рекомендують” відмовитися від висвітлення патріотичного аспекту в життєдіяльності Народного Єпископа. Тому довелося поінформувати телефонного співрозмовника, що цензура заборонила ще до здобуття Україною незалежності — за часів М. Горбачова, а Конституція України гарантує і захищає свободу слова, а намагання її обмежити карається на законодавчому рівні...

Ужгородський захід розпочався панахидою у храмі Перенесення мошей блаженного Теодора Ромжі. Розпочав вечір Преосвященний владика Мукачівський Мілан Шашік, котрий доручив бути модератором зібрання Олександром Масляником. Після

Десять років тому — 7 вересня 2003 р. відійшов у вічність Преосвященний владика Іван Маргітич.

Помер під час освячення престолу в с. Пилипець Міжгірського району. Не стало Великого Українця, палкого патріота, видатного релігійного, церковного та громадського діяча, все життя котрого, до останнього подиху, було віддане служінню Богові, Церкві, Україні та її народові. Серед вірників та громадськості владика мав надзвичайно великий авторитет, здобув палку любов, шанобливе величання — Народний Єпископ.

За ініціативою громадськості організували низку заходів на вшанування пам'яті владики. Їхнє проведення благословив і єпископ-ординарій Мукачівської греко-католицької єпархії Мілан Шашік. Починалися вони в Рахові, де 5 вересня біля меморіальної дошки владиці, із його барельєфом, що на церкві Успіння Пресвятої Богородиці, у якій висвячений Теодором Ромжею на ієрея Іван Маргітич служив у 1946—1949 роках, відбулася панахида. Після цього — вечір пам'яті у районному будинку культури.

Молитви за Україну у виконанні хору ім. Августина Волошина Ужгородського катедрального собору розпочалися виступи, які тривали кілька годин. Адже було що сказати про Велику Людину. Як і в Рахові, аудиторія з великою прихильністю сприймала інформацію про жертвну, подвижницьку, патріотичну, соборницьку діяльність Івана Маргітича. Найпалкіше сприйняла заклики виконати його заповіт, реалізувати його ідеї щодо відмови від sui iuris Мукачівської єпархії та вливання в УГКЦ. Також підтримала звернення рахівських вірян до проводу МГКЄ про початок беатифікаційного процесу Івана Маргітича.

Гадаю, владика Іван був би радий такому вшануванню. А ще думаю, що рахівський та ужгородський заходи засвідчили про домінування серед греко-католиків Закарпаття соборницьких настанов, щоб в Україні були не дві греко-католицькі конфесії, а одна, щоб “УСІ БУЛИ ОДНО!” Гадаю, що усвідомлює це і Преосвященний владика Мілан. Я навіть не очікував, коли по закінченні вечора він до мене підійшов і після коротенької бесіди... благословив мене.

Наступного дня, 7 вересня, у рідному селі Івана Маргітича — Боржавському, у величному Свято-Покровському храмі, який він побудував та у крипті якого похований, була відслужена заупокійна Архієрейська Божественна Літургія, яку очолив правлячий єпископ Мукачівської греко-католицької єпархії Владика Мілан Шашік у співслужінні з протоієреєм василіянської провінції Св. Миколая о. Павлом Райчинцем ЧСВВ, отцями-василіянами та єпархіальним духовенством.

Іван Маргітич — як активний громадсько-патріотичний діяч

Іван Маргітич із дитинства був вихований у патріотичному дусі. На його світогляд, безумовно, вплинуло перебування у “Пласті” й “Просвіті”.

16 березня 1939 р., коли йшли кровопролитні бої на Красному Полі, він, як згадував сам, — сімнадцятилітній юнак, ще з одним товаришем-однолітком добровольцями прийшли до штабу Карпатської Січі у Хусті, щоб їм дали зброю і направили на фронт захищати шойно проголошену Карпатську Україну від угорської агресії. Однак січовицький старшина відправив їх по домівках, сказавши: “Хлопці, справа уже безнадійна, ви загинете, тож краще збережіть життя для наступної боротьби за Українську Державу”. Іван дослухався і вже через рік вступає до молодіжної націоналістичної організації, яка ставила за мету визволення Закар-

паття від угорської окупації та возз'єднання у незалежній Українській державі — а що така буде, молоді націоналісти свято вірили. Налічувала понад 150 членів — цвіт закарпатської молоді, зокрема 9 греко-католицьких священиків і семінаристів. 1942 р. організацію було розгромлено, понад 120 її учасників заарештовано, жорстоко катовано та засуджено у колишньому палаці Ковнера, у Мукачеві, який перетворили на в'язницю.

Після амністії, на клопотання владики О. Стойки та хорватського маршала Славко Кватерника, здобув теологічну освіту: 1946 р. закінчив Ужгородську духовну академію. 18 серпня 1946 року, неодружений, був висвячений Владикою Теодором Ромжею на ієрея.

18 вересня 1951 року судова колегія з кримінальних справ Закарпатського обласного суду на підставі ст. 54-10 ч. 2 і КК УРСР засудила о. Івана Маргітича на 25 років позбавлення волі. Був відправлений до ГУЛАГу. Зі смертю Сталіна прийшла певна “відлига”, тож 6 вересня 1955 року о. Іван Маргітич був звільнений і отримав можливість повернутися в рідне село, де відновив підпільну душпастирську роботу. Так вона тривала аж 24 роки. При цьому Іван Маргітич завжди підтримував контакти зі священиками і єпископами не лише Мукачівської, Львівської та Івано-Франківської єпархій. У роки підпілля Греко-Католицька Церква в Україні була в єдності. І владика вважав, що якби не єдність усіх греко-католиків України, зокрема закарпатських і галицьких, їхні спільні дії та взаємопідтримка, — невідомо, що було б із греко-католицьким підпіллям у Закарпатті.

У 80-ті роки бере активну участь у боротьбі за легалізацію і реабілітацію Греко-Католицької Церкви як член комітету її захисту. Пам'ятним для о. Івана Маргітича стало 10 вересня 1987 року, коли у Львові єпископ Івано-Франківської єпархії Софрон Дмитерко таємно висвятив його у сан єпископа.

Того ж року І. Маргітич був учасником першої делегації УГКЦ у Москві. Разом із владикою Павлом Василюком став ініціатором заяви, що 4 серпня 1987 р. надійшла до Папи Римського Івана Павла II (копія — Генеральному секретареві ЦК КПРС М. Горбачову), в якій повідомлялося “про вихід певної частини УКЦ з підпілля”. Навесні 1988 р. виступив у Москві на таємній прес-конференції для закордонних журналістів, де розповів про становище УГКЦ, а незабаром — 19 травня 1988 р. на симпозіумі, організованому американським посольством напередодні приїзду президента

США Р. Рейгана в СРСР. Під час візиту Р. Рейгана він зустрівся з кардиналом Казаролі, через якого передав лист главі УГКЦ кардиналу Мирославу-Івану Любачівському. Наступного року закарпатська делегація, яку очолював І. Маргітич, узяла участь у голудуванні греко-католиків під час роботи Першого з'їзду народних депутатів СРСР. У тому, що 20 листопада 1989 р. Греко-Католицька Церква в СРСР була легалізована, є і велика заслуга жертвної діяльності Івана Маргітича.

Після легалізації Греко-Католицької Церкви владика Іван активно відроджує греко-католицькі громади і парафії Мукачівської єпархії. У червні 1990 року він із єпископами Іваном Семедієм та Йосипом Головачем узяв участь у Синоді ієрархів УГКЦ у Римі, де 24 червня Папа Іван Павло II зустрівся з владиками з України. Своєю буллою від 5 січня 1991 року Святійший Отець призначив Івану Маргітичу титулярну єпископську столицю Скопеленську в Емімонті й іменував єпископом-помічником владики Івана Семедія.

Владика Іван Маргітич був не тільки визначним церковним, а й відомим громадським та науковим діячем, а ще — публіцистом, палким патріотом України та її народу. Брав участь у найрізноманітніших форумах, конференціях, інших заходах і в Україні, і за її межами, у змаганні за державну незалежність України, докладав великих зусиль до впровадження української мови в богослужіння та за єдність УГКЦ, дотримуючись позиції святого апостола Павла: у християнських церквах і монастирях священнослужителі на богослужіннях мають вживати рідну мову. Іван Маргітич був першим, хто відслужив службу Божу українською мовою (1989) на Закарпатті.

Останнє стало особливо актуальним із початку 90-х років. Адже після легалізації Греко-Католицької Церкви 1989 р., за підтримки антиукраїнських сил, зокрема закордонних спецслужб, у Мукачівській єпархії були спроби розірвати ту єдність із греко-католиками Галичини та реанімувати мадяронський напрям, що існував, коли Закарпаття було колонією Угорщини. Напряму почали підтримувати єпископи Іван Семедій та Йосип Головач. Тож владика Іван Маргітич став лідером української соборницької орієнтації греко-католиків Закарпаття.

1991 р., коли комуністична номенклатура та КДБ організували спалах сепаратизму на Закарпатті, владика І. Семедій та його найближче оточення направили до Ватикану лист, у якому повідомляли про бажання начебто

під гаслом втілення його ідей

“більшості” священників надати Мукачівській єпархії “особливо-го” статусу. Оскільки, мовляв, більшість вірників греко-католиків на Закарпатті складають не українці, а якісь “русини”.

По-перше, як показав Всеукраїнський перепис 2001 р. — абсолютна більшість закарпатців (80 % населення області — понад один мільйон осіб) вважають себе українцями, а русинами записалося лише 10 тисяч (1 %).

По-друге, це була явна фальсифікація — ніяку “більшість” священників ніхто не питав: усе зробила невелика купка найближчого оточення єпископа-ординарія негласно, кулуарно і таємно.

Документ увів в оману Апостольську Столицю, і на підставі цього сфальшованого подання вона затвердила тимчасовий статус sui iuris для Мукачівської єпархії.

Коли про таку сфальсифіковану “більшість” стало відомо Івану Маргітичу, за його ініціативою було проведено відкритий, гласний плебісцит щодо позиції парафіяльних громад єпархії. Абсолютна більшість висловила за єдність із УГКЦ. Для перевірки достовірності цього Апостольська Столиця 1993 р. направила до Закарпаття префекта Східної Конгрегації Аккіле Сільвестріні, який переконався у прагненні закарпатців до єдності з УГКЦ.

Реалізуючи результати волевиявлення греко-католиків єпархії, 1994 р. Ватикан розробив проект створення Закарпатської митрополії у єдності з Верховним

Шептицького”, що включала, окрім вірників, ще й десятки священників та ставила за мету возз’єднати Мукачівську єпархію з УГКЦ та підтримати тенденцію до впровадження в богослужіння рідної української мови. Засідання відбувалося щомісяця у приміщенні Мукачівської “Просвіти”.

Влада організовує форуми, зустрічі, звернення до Святого Престолу, під якими підписуються і священники, і миряни, поїздки, зокрема й до Риму, пише статті у засоби масової інформації, виступає на народних зібраннях. А ще співпрацює з українськими національно-демократичними організаціями — УНРЗ, НРУ, “Просвітою” ім. Т. Шевченка тощо.

Спираючись на публікації газети “Карпатський голос”, яку я редагував та з якою тісно співпрацював владика, наведу факти з його патріотично-громадської діяльності (до речі, у 1995—1996 роках він організував нам матеріальну допомогу від о. Юлія Кубінія для створення комп’ютерного центру редакції).

У день відкриття Всеукраїнського греко-католицького Собору УГКЦ 6 жовтня 1996 р. 480 закарпатських греко-католиків, очолюваних Іваном Маргітичем, які перебували на пл. св. Юра у Львові, одногolosно схвалили звернення до Собору, зміст якого: “Церковна єдність закарпатських греко-католиків із всіма греко-католиками у єдиній УГКЦ”.

10 листопада 1996 р. Святійшому Отцю Івану Павлу II з нагоди 50-річчя його Священничого свячення та 18-річчя Вселенського Понтифікату від імені закарпатців греко-католиків було направлено вітання з проханням “розв’язати закарпатські проблеми”, “вислухати наш болі і скромні прохання стосовно єдності Греко-Католицької Церкви в Україні, до якої бажає належати загал релігійно свідомих греко-католиків Закарпаття. Це бажання вже висловили понад 60 із 120 закарпатських громад, зареєстрованих у 1992 р.”. Тож закарпатці просять “відмінити статус sui iuris” та благословити “утвердження єдиної Греко-Католицької Церкви в Україні”.

15 березня 1997 р. Іван Маргітич виступає з палкою патріотичною промовою на народному вічі, організованому НРУ на Красному Полі, у якій закликав, вшановуючи загиблих карпатських січовиків, до активізації діяльності за розбудову України та єдність Мукачівської єпархії з УГКЦ. У серпні того ж року організовує поїздку до Риму на зустріч зі Святійшим Отцем Іваном Павлом II 92 прочан із Закарпаття. Цікаво, що Іван Павло II спілкувався із закарпатцями українською мовою. Папі передали звернення, головний зміст якого — прохання підпорядкування Мукачівської єпархії Українській Греко-Католицькій Церкві. “Що торкається церковної єдності, — ідеться у листі, — то, на нашу думку, існують дві можливості:

1. Назначити такий провід єпархії, якого місія закінчилася би церковною єдністю. Або:
2. Санкціонувати самовизначення закарпатських церковних громад”. Від “імені та в згоді з паломниками з синівською відданістю” звернення підписав Іван Маргітич.

Про це ж ідеться і в листі від травня 2001 р. Івана Маргітича Папі Римському.

23 березня 2002 р. у “Карпатському голосі” опубліковано статтю Івана Маргітича “Настав час уже мати Україну українською”.

Владика, хоча був надзвичайно ревним греко-католиком, прихильно ставився до Української Православної Церкви Київського патріархату. Свідчить про це і його стаття “Мудре звернення...”, опублікована у “КГ” 9 червня 2001 р.

Серед вірників і громадськості владика мав надзвичайно великий авторитет, здобув палку любов, шанобливе величання Народний Єпископ. Усе життя Івана Маргітича, до останнього подиху, було присвячене і віддане служінню Богові, Церкві, Україні та її народові. Свідченням цього було і відзначення його 80-річчя. В Ужгороді з цієї нагоди відбулася святкова академія, в якій узяли участь не лише представники громадськості, а й керівництво області. Президент України відзначив його орденом “За заслуги”. А особливо визначна подія відбулася у рідному селі — Боржавському. Понад тисяча осіб звідусіль (чотири єпископи із сусідніх областей України, 55 священників, ченці та черниці, не було лише керівників Мукачівської єпархії) прибули сюди, щоб узяти участь у святковій літургії з нагоди 80-річчя.

Заповіт владики Івана Маргітича:

“Важливо, аби в Україні християни об’єдналися в єдину Помісну Церкву, яка би була рівноправною Церквою — посестрою інших помісних церков і водночас — невід’ємною гілкою єдиної Божої Церкви. Бо Ісус Христос ясно казав: “Буде одне

стадо і один пастир”. Хай би процес загального єднання починався з України”.

На виконання заповіту Івана Маргітича, реалізацію його ідей, для втілення яких він докладав зусилля до останнього подиху, про які мріяв, а саме — відновлення єдності греко-католиків України, вливання МГКЄ в УГКЦ, поступове впровадження у богослужіння рідної української мови, 9 квітня 2011 р. була створена Закарпатська греко-католицька спілка ім. Владики І. Маргітича.

Тож закликаю учасників вчора пам’яті владики Івана Маргітича:

— Підтримати ідею про початок процесу відмови МГКЦ від статусу sui iuris, який в умовах незалежної України є прикриттям анахронізму, став причиною штучного поділу греко-католиків України та суперечить устапеній позиції Ватикану визначати територіальні межі окремих церков з огляду на чинні державні кордони, визнані міжнародним співтовариством та входження її в УГКЦ;

— звернутися до першоієрархів УГКЦ та Мукачівської греко-католицької єпархії із закликом розпочати процес об’єднання в єдину Українську Греко-Католицьку Церкву;

— просити керівництво МГКЄ підтримати проведення богослужіння рідною українською мовою у тих парафіях, де цього бажають парафіяни, а також навчання дітей та юнацтва католицького катехизму рідною мовою;

— впровадити вивчення української мови в Ужгородській богословській академії ім. Блаженного Теодора Ромжі;

— просити керівництво МГКЄ уможливити згадування у літургіях першоієрарха УГКЦ Святослава Шевчука.

Хай спочиває з миром Сергій Плачинда

На 86-му році життя зупинився земний шлях визначного українського прозаїка, публіциста й літературознавця Сергія Плачинди.

Сергій Петрович Плачинда народився 18 червня 1928 року на хуторі Шевченковому поблизу Кіровограда в родині селянина. 1953 року закінчив філологічний факультет Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка, а згодом аспірантуру при Інституті літератури НАНУ. Працював в Інституті літератури НАНУ, у редакціях газет “Літературна Україна”, “Столиця”, у видавництві “Молодь”, у НДІ літературознавства. Був головою низки громадських та екологічних асоціацій і комітетів.

Сергій Плачинда — автор понад сорока книжок прози, зокрема циклу історичних повістей: “Неопалима купина” (у співавторстві), “Київські фрески”, “Козаки в Дюнкерку”, “Козак — душа правдива”; романів “Степова сага”, “Ревучий”, романів-есеїв “Олександр Довженко”, “Юрій Яновський”; книг публіцистики “Куди йдемо?”, “Україна в небезпеці”, “Як і коли виникла Україна”, “Словника давньоукраїнської міфології” та ін. Упорядник збірок: “Довженко і світ”, “Це — подвиг”, “Як українські міфи по світу розійшлися”.

Високопатріотичні твори Сергія Плачинди набули неабиякого розголосу у читальних аудиторіях не лише нашої країни, а й за її межами. Його творчість пошанована літературними преміями ім. І. Кошелівця та премією “Шана хліборобів”. Творчу та громадську діяльність Сергія Плачинди державою відзначено орденом “За заслуги” III ступеня.

Вагомий внесок Сергія Петровича Плачинди у розвиток національної культури й української літератури визначається глибиною філософського осмислення національного способу життя, блискучою стилістичною майстерністю, світоглядною цілісністю, що ґрунтується на глибинному розумінні літературного процесу та фундаментальних, енциклопедичних знаннях.

Рідні, друзі та колеги назавжди збережуть світлу пам’ять про Сергія Петровича Плачинду — талановитого письменника, невтомного трудівника, яскравого науковця-професіонала, чесну й порядну людину з українським серцем.

**Національна Спілка письменників України
Київська організація НСПУ
ВУТ “Просвіта”
імені Т. Шевченка**

Архієпископом Греко-Католицької Церкви України, котрий узгодили та підписали всі тодішні єпископи Мукачівської єпархії — Іван Семедій, Іван Маргітич і Йосип Головач. Через якийсь час І. Семедій і Й. Головач без пояснення причини заявили про “зняття” своїх підписів під погодженням. Таким чином вони заблокували цю ідею.

Роздратоване такою патріотичною, церковно-соборницькою діяльністю владики Івана Маргітича тогочасне керівництво єпархії всіляко намагається упосліджувати його, розповсюджує про нього наклепи. Навіть у листі до Риму назвало його “психічно ненормальним”. Неприємно про це говорити, але так було — про це казав і писав сам І. Маргітич.

Боротьба із сепаратистами потребувала значних зусиль. Тож владика створив громадську організацію з промовистою назвою — “Греко-католицька спілка ім. А.

Орест МОРГОЧ,
скрипковий майстер, просвітянин 40-х років,
м. Кіцмань на Буковині

Українська нація — одна з наймузикальніших. Це визнав світ. Давніми нашими музичними інструментами вважаються кобза, бандура, сопілка. А згодом поряд із ними з'явилася скрипка. В Україні цей інструмент почав поширюватися з XVII століття і відразу став улюбленим. Бо скрипка співає і плаче, немов дитина. Ця любов знайшла відображення в українському фольклорі. Пригадаймо хоча б народні пісні “Скрипка би не грала, якби не смичок”, “На вулиці скрипка — бас”, “Скрипка грає, голос має” та низку інших.

Справжню скрипку, виготовлену майстром-професіоналом, дістати нелегко, до того ж вона недешева. Тому народні музиканти-самоуки почали самі робити ці дивовижні інструменти. У буковинських Карпатах досі є чимало умільців, які виготовляють скрипки, й гуцули залюбки грають на них.

Але зробити скрипку вищого класу дуже складно. Це я добре знаю, бо сам уже тридцять років постійно намагаюся розвідати таємниці виготовлення цієї Цариці Музики. Насамперед необхідно знайти відповідну деревину, за

Подаруймо дитині скрипку

Звернення до скрипкових майстрів України

якою, буває, треба десятки кілометрів ходити пішки лісами Буковини та Прикарпаття. Потім — висушити ту деревину за спеціальною технологією. А далі обробити своїми руками, дібрати відповідний клей, лак...

Однак найголовніше — вкласти у ту роботу свою душу, щоб вона потім заспівала голосом живої скрипки! Спеціалісти кажуть, що мені це вдається. На моїх інструментах грають провідні музиканти в Німеччині, Іспанії, Росії, Ізраїлі, Канаді. Недавно я отримав схвального листа від ректора консерваторії з італійського Неаполя.

Всенародна любов до цього диво-інструмента не занепадає в Україні й сьогодні, особливо серед молоді. Багато учнів дитячих музичних шкіл хочуть навчатися саме по класу скрипки. Але на чому вони грають? Здебільшого на фабричних інструментах, виготовлених на конвейєрі, покритих банальним меблевим лаком. Або на фанерних китайського виробництва. Ті скрипки гарні на вигляд, але про нормальний звук годі го-

ворити. Це сьогодні велика проблема. Адже в Україні безліч музичних шкіл, яких держава не забезпечує високоякісними інструментами та й батьки не завжди можуть їх придбати. Отож діти мучаться, викладачі мало не плачуть. Бо майбутній скрипаль має змалку звикати до естетики скрипки, до зручності гри та чистоти й неповторності звука. Тільки тоді юний музикант прогресує. На фанерній конвейєрній скрипці цього досягти неможливо.

Отож я вирішив узяти шефство над учнями-скрипальцями дитячої музичної школи імені Володимира Івасюка, що в Кіцмані Чернівецької області. Для початку безкоштовно відремонтував і відреставрував вісім шкільних дитячих скрипок, щоб на них було грати зручно і приємно та щоб хоч трохи поліпшити тембральні властивості інструмента. А для особли-

во обдарованих дітей власноруч виготовив і подарував кілька нових скрипок — половинок і тричвертинок. І надалі опікуватися цією школою та її учнями-скрипальцями.

Звертаюся до всіх скрипкових майстрів України із закликом звернути увагу на музичні школи свого села, селища, міста, краю. Візьми-

мо над ними постійне шефство і допоможемо забезпечити юних скрипалів добрими музичними інструментами.

Так роблять у багатьох державах світу. 1989 року я був на Міжнародному конкурсі скрипкових майстрів у Москві. До нас звернулися представники Німеччини з проханням виготовити для них 150 дитячих скрипочок. Німці ще в другій половині минулого століття дбали про своїх юних музикантів, що згодом стали культурною елітою нації. Думаю, час і нам, українцям, про це потурбуватися.

Знаю, це непроста справа, але вдячна й надзвичайно потрібна. Якщо хочемо мати українських Паганіні, Ойстрахів, нових Которовичів.

Сподіваюся, що мій клич знайде підтримку з боку Міністерства культури, національностей і релігій України, Всеукраїнського товариства “Просвіта”, інших громадських національно-культурних організацій.

Серед майстрів-віртуозів побутує вислів: грає не музикант, а скрипка. Нехай ніжно, трепетно та бентежно звучать наші скрипки у вправних руках талановитих українських виконавців, розповсюджуючи славу про рідну землю, нездоланний і талановитий український народ — наймузикальнішу націю у світі.

Чуття єдиної родини

У Коблевому відбувся сьомий Міжнародний фестиваль “Чуття єдиної родини”, організований обласним відділенням товариства “Україна-Світ”. У ньому брали участь митці з Білорусі — хор “Хвиля”, який входить до складу культурно-освітнього товариства “Дніпро”, що у Могильові, ансамбль “Україна” з Торонто, що у Канаді, артисти Миколаївської обласної філармонії, народний хор “Червоняночка” Матвійського будинку культури.

Віра МАРУЩАК,
член президії Миколаївського відділення товариства “Україна-Світ”

Першими на запрошення відгукнулися наші сусіди — мешканці міста-побратима Миколаєва — Могильова республіки Білорусь. Саме там 2002 року було відкрито культурно-просвітницьке об'єднання українців “Дніпро”, яке очолює Геннадій Іванович Гузій.

— На Могильовщині мешкає 13 тисяч українців, які зберігають українські традиції. Вони беруть активну участь у житті міста, святкують українські Різдво, Великдень, День незалежності, День Конституції. Особливе свято для членів об'єднання — відзначення Шевченківських днів.

Завдяки українцям у Могильові стоїть пам'ятник великому Кобзарю. Порушується питання про те, щоб біля нього розбити великий сквер, посадити дерева, дати йому ім'я Тараса Шевченка. А також перейменувати транспортну зупинку на “Сквер Шевченка”, — розповідає голова об'єднання Геннадій Гузій.

Українці висадили у Могильові понад 8 тисяч дерев. Відбуваються дні української культури, виставки вишиванок, фотовиставки, працює недільна школа для тих, хто хоче знати українську мову та літературу. При об'єднанні “Дніпро” є хор “Хвиля”, який очолює Алла Григорівна Стороженко. Колектив відомий у рідному місті та за його межами, жодне зі свят не обходиться без участі голосистих артистів.

Понад 10 пісень зі свого репертуару привезли на фестиваль “Чуття єдиної родини”. За плідну роботу об'єднання “Дніпро” нагороджено орденом “За заслуги” третього ступеня.

А на базі “Міленіуму” відбувся великий гала-концерт за участю миколаївських артистів і гостей із Білорусі та Канади. Порадував танцювальний ансамбль “Україна” із Торонто. Програма колективу цілісна, цікава. А створюють її засновники школи мистецтв подружжя Леся та Валерій Мовчан. Валерій — заслужений діяч культури України. Колектив виступив у Києві, Коблевому, взяв участь у Світовому конгресі українців у Львові, а також у Туреччині, де відбувалися Дні української культури в Анталії. З танцюристами можна було поспілкуватися українською, бо там, у далекому Торонто, дбають про збереження української мови. У місті діють 5 українських шкіл, працюють недільні школи, відбуваються свята, виставки, концерти. Лише у школі, заснованій ще 1998 року подружжям Мовчан, навчаються сьогодні до 300 дітей і молоді від 4 до 25 років.

Гала-концерт був яскравим і насиченим, об'єднав артистів і глядачів.

Учасників фестивалю огорнули своєю увагою члени обласного товариства “Україна-Світ”, директор фестивалю Марина Сафронова, член президії Віра Марущак, волонтери Вікторія Ткаченко та Марія Мороз, які організували для гостей екскурсії по Миколаєву, зустріч із членом Національної спілки майстрів народного мистецтва Олександром Складаровою, яка провела майстер-класи з виготовлення ляльок-мотанок, а також із Володимиром Приходьком, який показав, як робляться пасхальні яйця з дерева.

Організатори фестивалю отримали велику підтримку від голови Коблевської сільської ради Володимира Михайловича Паніча.

Дарунки для Даринки

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

Ковальський фестиваль “Металеве серце України” у Рівному змінив свій статус — зі всеукраїнського на міжнародний. Серед 150 учасників дійства були представники ковальських шкіл із Голландії, Болгарії, Чехії, Японії, Росії.

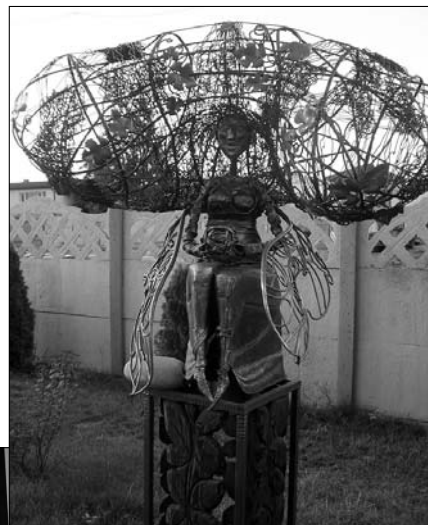

Організатори “Металевого серця України—2013”
Тетяна Кравчук і Ніна Крока

Підкорювачі вогню й металу змагалися за найкращу скульптуру “Ангел”. Ковалі самі були й суддями конкурсу, в якому за перше місце передбачалася винагорода в сумі 7000 гривень, за друге — 5000 гривень, за третє — 3000 гривень. Найбільше переможних жетонів отримав ангел “Кузні Росич” із селища Рокитне Київської області, якою керує Юрій Вирохов.

На фестивалі відбулися численні майстер-класи, під час яких усі охочі опановували ковальську справу. 74-річний голландець Хуб Сенсен, майстер зі світовим ім'ям, власне, і приїхав у Рівне, щоб через своє знання і вміння примножити кількість шанувальників ковальського мистецтва.

Дарунок Рівному від учасників фестивалю — металева українка

Металева Даринка зі своїми пишними кучерями

Ангел-переможець конкурсу “Металеве серце України—2013”

Даринка, в кучері якої кожен із ковалів вплив виготовлену прикрасу.

Фестиваль став можливим завдяки його ініціатору та натхненнику, директору фірми “Рівнебудпостач” Ніні Кроці, яка за свою любов до металевих диво-виготовів і підтримку ковальського мистецтва удостоєна почесного звання металевої королеви України.

Україна — Кубань

Члени Кубанського земляцтва в Україні урочисто відзначили 221-річчя переселення запорозьких козаків на землі Кубані й початок освоєння українцями нових земель на сході Європи. Спочатку відбулись урочисті збори громади у приміщенні УВКР. Один з ініціаторів відродження українського козацтва Євген Петренко прозвітував про цього-річну поїздку делегації земляцтва на Кубань та встановлення тісних контактів між містами України з однойменними станицями в Кубанському краї. З нагоди свята нещодавно обраний голова товариства Іван Петренко вручив найактивнішим членам товариства подарунки: науковий збірник “Кубань-Україна”. Згодом велика делегація земляцтва рушила в парк Шевченка, де поклали квіти до підніжжя великому Кобзарю. На мітингу виступив Євген Петренко з промовою про історію заселення запорожцями земель Кубані та подальшу долю їхніх нащадків у наступні два століття. Під час мітингу до громади також звернувся голова та секретар земляцтва, представники громадських організацій, які наголосили на тому, що на Кубані живуть наші брати й сестри, яких доля закинула за межі рідної України і наш святий обов’язок пам’ятати, що одна з гілок українського дерева й роду козацького знаходиться на Кубані, яку потрібно плекати та оберігати. У мистецькій частині взяли участь кобзарі Тарас Силенко і Данило Мельник, творчі колективи “Соколи”, “Чумаки” та хор “Вольниця”, що виконали для присутніх козацькі думи і народні пісні.

Голова Кубанського земляцтва у Києві Іван Петренко відповів на запитання кореспондентів низки видань.

— **Яка мета вашого об’єднання?**

— Основне завдання Кубанського земляцтва — збереження пам’яті про історію, звичаї та культуру такого унікального європейського явища, як Запорізьке козацтво і зокрема та його гілка, яка через історичні обставини переселилася на землі Кубані.

— **Чи ставите перед собою якісь політичні цілі?**

— Кубанське земляцтво у Києві — громадська, а не політична організація. Ми

дотримуємося статутних норм і програмних цілей. Основне завдання членів нашого об’єднання — відновлення історичної пам’яті в нащадків козаків Кубані, встановлення тісних культурних, освітніх і людських стосунків між містами й містечками України з однойменними станицями на Кубані, де мешкають нині нащадки вихідців із цих місць.

— **Деякі радикальні політичні організації порушують питання про присєднання Кубані до України. Ваше ставлення щодо цього?**

— Україна як держава підписала й ратифікувала Гельсінкські угоди про непопорушність післявоєнних кордонів у Європі. Тому будь-які територіальні претензії України до Російської Федерації і навпаки не мають жодних підстав. Угода про російсько-український кордон, ратифікована нашими державами, теж не дає можливостей порушувати таке питання. Ми діємо і діятимемо в рамках Російсько-українського договору про дружбу і співпрацю, який дає широку можливість для розвитку культурних, освітніх та економічних зв’язків між регіонами України й Росії.

Спілкувався **Георгій ЛУК’ЯНЧУК**

Сумний спогад

Любов ЗОРІНА

Діна Марківна Орленко мешкає в Івано-Франківську з 1969 року, тут вирости її донечка Галя і син Володя, народилися внуки, а вона до пенсії працювала старшою медичною сестрою в дитячому садочку “Дюймовочка”, який уже давно закритий. Там пенсіонерка знайшла для себе заняття: співає в хорі ветеранів “Фронтові друзі”, активна волонтерка в регіональному центрі обслуговування пенсіонерів та самотніх непрацездатних громадян, а також активістка Червоного Хреста та ради ветеранів.

Про дитинство згадує з сумом і болем, адже батько пішов на фронт із перших днів війни, а 1942 року її маму заарештували гестапівці за переховування пораненого бійця. У пам’яті з дитячих років проживання в Києві тільки страшна картина, як гестапівці волочили за довгі коси її найдорожчу матусю, а вона, міцно вцепившись за її шию, плакала: сіль маминих і своїх сліз відчуває дотепер. Коли їх загнали у вагон потяга, дівчина безсило хлипала, а мама міцно тулила її до своїх грудей, під стукіт коліс заснула. А потім були тяжкі дні: вівчарки, у чорних мундирах охорона, колючий дріт, шеренги людей, тепло жіночих рук, що гладять її по голівці і навіть кинутий охоронцем окраєць хліба або цукерка, повернення мамі з роботи, її втомлені руки горнуть до себе. І так більше двох років. Життя її у концентраційному таборі “Майданек” було важким, хоча для багатьох була промінцем віри в перемогу, бо по-дитячому безпосередня, співала, розповідала віршички. Але в один день мамі не стало, сказали, що спалили в тій чорній камері. Шукала захисту в кожного, її переховували, підгодовували, пригортали.

І ось зараз, прочитавши в газеті статтю про священномученика Єміліяна Ковча, знову виринув із пам’яті 1944 рік, у барак заходить худий-худий сивий чоловік у довгому чорному плащі, він ледь пересуває ноги, а по два боки двоє чоловіків у концтабірському одязі. Вони, підтримуючи його, йдуть до кутка барака, де вже зібралися полонені.

“Я перелякано ховаюсь, бо люди в чорному мені нагадували той страшний день, коли гестапівці забрали маму і мене. Але допитливість перемагає, я підходжу до гурту, тулячись до знайомих, і бачу добрі лас-

каві очі, чую його слова, правда, нічого не розумію, а потім він букетиком із травички кропить усіх водою. Краплини скочувались із мого лица і голівки, бо волоссячка на ній не було, я руками обтирала цю прохолоду, наче вмивалася. А потім його посадили на нари і жіночка перебинтувала йому ноги, бо обмотки були мокрі від гною і дуже смерділи. Згодом його перевели в інший барак. Мені сказали, що то священник, також в’язень, але молитися з усіма за спасіння душі. Так було багато разів, але у березні 1944 року він уже не приходив. Потім передали, що забрали в шпитальний барак, більше я його не бачила, але кожен вечір, перед тим як заснути, чула, як в’язні шепотіли молитви і мене вчили. Коли нас звільнили 1944 року війська радянської армії, серед нас священика вже не було”.

Ставши дорослою, Діна Марківна Ма-

Діна Марківна Орленко, малолітній в’язень концтабору “Майданек”

ляренко (саме таке прізвище їй дали у дитячому будинку № 13, куди відправили разом з іншими дітьми-сиротами) розшукала свою родину, правда, нікого з близьких серед живих не залишилося, дізналася, що прізвище мамі — Ясінська Валентина Сергіївна. Згодом побувала в Києві, у будинку, де жили батьки, але вже була своя сім’я, робота в садочку, діти і рідний Івано-Франківськ. Довелося побувати в числі делегації в “Майданек”, побачити меморіал, вчитатись у прізвища спалених.

“Я мов у страшному сні вернулася в те пекло, яке забрало сотні тисяч життів невинних людей і мою маму. Я рада, що ставлять пам’ятний знак Єміліяну Ковчу і відкривають музей у Космачі. Хай ніколи не повториться та біда, хай люди живуть у мирі, злагоді й любові до Бога та одне до одного”, — сказала мені ця енергійна, з великим ширим і люблячим серцем жінка, яка пережила тяжкі роки, тяжкі хвороби, але так любить життя і людей.

Таки заплачуть батько з сином!

До Львова повернулася V Міжнародна науково-пошукова та освітня експедиція “Вирій—2013”. Протягом двох тижнів 40 молодих людей з усієї України та діаспори відновлювали український цвинтар у Польщі та знайомилися з історією і культурою українців Закарпаття. І робили вони це не лише з шаною до “тіней забутих предків”, а й фахово. Адже у складі волонтерів були також студенти-реставратори з Інституту архітектури НУ “Львівська політехніка”.

Ігор ГАЛУЩАК
Фото **Мар’яни ЮРКІВ**,
Львів

“Вирій” — міжнародний науково-пошуковий та освітній табір-експедиція, основне завдання якого — проведення комплексу заходів із відновлення і збереження пам’яток матеріальної культури на етнічних українських землях поза межами сучасної території України. Починаючи з 2008 року, “Вирій” став щорічним і відбувається влітку у формі стаціонарного тижневого табору. Сьогодні у рамках табору відновлено український цвинтар у с. Жуків і розпочато роботи на цвинтарях у с. Подемичина та с. Князі.

Організатори “Вирію” — Фондація громадських ініціатив “Вирій”, яка об’єднує активістів громадських молодіжних організацій та студентів-реставраторів із НУ “Львівська політехніка”. Серед партнерів — Пласт-НСОУ, ЛММГО “Пластове товариство “Ватага Бурлаків”, ЛОО “Лемківщина”, ЛОМГО “Молода Лемківщина”, ОУМ Спадщина, ГО “Закарпаття” (Канада), Львівська міська рада, Львівська обласна рада, Львівська обласна державна адміністрація.

“Вирій—2013” розпочався у Львові з відвідин поховань відомих уродженців Закарпаття на Янівському цвинтарі. Згодом, після перетину кордону, першою зупинкою у Польщі була могила-пантеон Михайла Вербицького у с. Млини, де вирійчани віддали шану автору музики національного гімну України. Протягом першого тижня перебування на історичних українських теренах експедиція продовжила відновлювальні роботи на українському цвинтарі у с. Любича Князі (історична назва Князі), які розпочали минулого року. За підсумками роботи відбулася інвентаризація, намалювали план та опис цвинтаря, відновили понад 10 хрестів. Сформували цифрову базу даних, яка потребує опрацювання. Паралельно провели роботи на руїнах церкви св. Параскевії у Князях, завершили обміри, склали акт технічного стану руїн, упорядкували територію ізсередини та довкола храму.

За підсумками стаціонарної частини експедиції біля відновленого цвинтаря та руїн церкви волонтери встановили інформаційні вказівники трьома мовами — ук-

раїнською, польською та англійською — про історію села та храму.

У завершальній частині учасники “Вирію—2013” побували з екскурсією у Холмі, де відбувається українсько-польська археологічна експедиція на Холмському пагорбі. Вирійчани відвідали чотири церкви Закарпаття, які нещодавно потрапили до світової спадщини ЮНЕСКО — у Хотинці, Радружі,

Туринську, Квятоні. Побували з екскурсіями у Музеї-садибі родини Антоничів у Борятині (Україна), Музеї бойківської культури у Мичкові (Польща), Музеї лемківської культури у Зиндрановій (Польща), Музеї української культури у Свиднику (Словаччина), Музеї малярства у Лосе (Польща). Завітали й у Старе Брусно, яке було центром Бруснівської школи каменярства.

Головна рада "Просвіти" ухвалила важливі рішення (стор. 4—5)

"ПРОСВІТА" НАПЕРЕДОДНІ ІХ З'ЇЗДУ

3-5

МНОГІЇ ЛІТА ЛАРИСИ КАДИРОВІЙ!

11

362 письменники з 35 країн світу побувають на 20-му Міжнародному Форумі у Львові, робота якого триватиме з 10 до 15 вересня. Двоє з активних учасників Форуму, письменники Михайло Слабошпицький та Ірен Роздобудько діляться з нами своїми думками і враженнями про це унікальне явище в культурному житті України.

Форум — це наша надія

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

Навряд чи хтось візьметься заперечувати, що Форум видавців — наймасштабніша і найвагоміша подія року в усьому літературно-видавничому житті України. Звичайно, вона не надто помітна в загальноєвропейському контексті, але для нас — це такий рівень. Усі інші виставки в Україні, хоч би які амбітні були заміри їхніх організаторів, — то, скажімо, відверто, безнадійно провінційні, маргінального масштабу заходи.

Львів — столиця української книжки. До Львова в ці дні мандрують не тільки видавці й літератори. Сюди линуть, мов пілігрими, книжники з усієї України. У такі дні, дивлячись на розумні обличчя людей із книжками в руках, ходячи поміж рядами свіжих видань, забуваєш навіть про те, що ми — на одному з останніх місць у Європі за кількістю видань на душу населення і що в нас дедалі менше людей читають книжки. Тут ми також зовсім не попереду в Європі. Ми — аутсайтери. Однак саме Львів дає надію і шанс на краще.

Прикметно, що Форум видавців — не державний проект; його звершили конкретні люди — і заверш,

Олександра Коваль — із допомогою громадськості. Держава, коли заходить про книгу, німоцтує, як ото народ у "Борисі Годунові". Українська держава й українська книга — не синоніми, на жаль. Аналогічна в цьому сенсі ситуація хіба що у білорусів. Якщо кожна нормальна й повноцінна держава серед своїх національних пріоритетів виголошує й книгу, то нашу країну в цьому не звинуватиш. Навіть важко уявити наших високодостойників із книгою в руках, хіба що з кулінарною або з чековою. За всі роки нашої незалежності не пам'ятаю, щоб котрийсь із президентів, прем'єрів чи спікерів, скажімо, з екрана телевізора, поставши там із книгою в руках, сказав щось на збір: "В Україні — подія: з'явився видатний літературний твір нашого письменника... Вітаю вас і себе як читача з цією подією. Читаймо, то будемо розумніші й культурніші". Це для нас фантастично, бо такого не тільки не було, а й, здається, не буде найближчим часом. Наші державці й політики — це ті, хто не читає. Це, як правило, — словник Елочки-людодіки, це невігласи в усіх науках, незважаючи на те, які дипломи і звання вони мають.

Це у Франції, скажімо, Президент Міттеран давав інтерв'ю з приводу того чи того лауреата Гонкурівської премії. Він хвалився, що прочитав усі, відзначені нею, твори. І це не тільки тому, що у Франції інші інтелектуальні й культурні стандарти у людей політики, не тільки тому, що у Франції література — то громадська релігія. А тому, що...

І тут я пропоную читачам "Слова Просвіти" подумати над відповіддю і запропонувати її.

Вересневий ковток свободи

Ірен РОЗДОБУДЬКО

...потрапити до Львова на Форум видавців хоч раз у житті мусить кожен!

Часом, розмовляючи з кимось про те, що в Україні "мало читають", я ловлю себе на думці, що використовую останній аргумент Михайла Самуєлевича Паніковського і кажу: "Іжджайте, Шуро, у Львів!"... Обов'язково — у вересні. І сходять на Коперника. І ви побачите там шалені черги. Але не за ганчір'ямим мотлохом, а за книжками. Адже Львівський Форум — це одне з небагатьох інтелектуальних свят, де можна зустріти лише своїх — чужі тут просто не ходять. А якщо і промайнуть у супроводі телекамер, то лише саме для цих телекамер, щоб із обізнаним виглядом потягати перстом в обкладинку класика зі шкільної програми.

Але саме тут можна побачити й усвідомити — скільки ж тут своїх! Тих, хто ЧИТАЄ книжки. Адже у звичайному буденному режимі вони розчиняються серед інших, мов цукор у воді. А тут концентрація сягає такої щільності, що доводиться добряче попрацювати ліктями, аби пробитися до видавничих стендів.

І, відверто кажучи, саме це мені й подобається на Форумі! Ось ця концентрація інтелектуалів на один квадратний метр.

Мій перший Форум (здається, це був 2004 рік) був схожим на...

На що?

На "перший раз — в перший клас", на випускний вечір, на перше побачення, перше весілля, а також — на держспит, перше попередження інспектора ДАІ.

Одне слово, на все те, що викликає жак і захват водночас, а потім ніколи не повторюється на такому емоційному піднесенні, як, власне, все те, що відбувається уперше...

Слова, яких доти не знала, що воно таке — "автографсесія", "презентація" — стукали в скронях, як "Ленінградська симфонія" Дмитра Шостаковича, без переможної кульмінації.

Справді: до стенда, біля якого я сиділа, мов наречена, вирядившись у білий костюм, за кілька годин підійшло людини зо дві. Сором і жак...

А сама презентація мала відбуватися в етнографічному музеї — одна на трьох: із Богданом Жолдаком і Володимиром Єшкілевим. Можливо, хлопці образяться, але зазвичай: представників видавництва вкупі з нами була така сама кількість, як і "вдячних слухачів" у залі. Двоє з них — Леся Воронина і Марина Муляр були з боку "нареченої", решта — осіб зо п'ять, певно, були друзями хлопців.

Нічого, виступили, оком не змигнувши! Адже у нас було чудове виправдання: саме в цей час мав презентацію Пауло Коельо! Черга до нього розтягнулася по всій довжині вулиці Коперника. І усвідомлення того, що десяток божевільних ентузіастів прийшли саме до нас, а не потонули у вирі прихиль-

ників великого Пауло, ми вирішили вважати неабияким досягненням.

— Роздобудя, ну ми ж прийшли! — втішала мене Леся.

А Маринка пискнула про те, що мені дуже личить білий костюм...

На цьому місці на своєму першому Форумі й подальших подібних дійствах я могла б вважати вищепаном: куди мені до священних письменницьких лав, а головне — до читачів, котрим на мене начхати.

Але, як кажуть у казках — "не так сталося, як складалося". І попри такий шалений провал наступного року я вже мужньо "відсиділа" на двох стендах видавництва Нора-Друк і Фоліо — уже з двома новими книжками. І навіть уже змогла безстрашно дивитися в очі покупців книжок без залицання бездомного цуцика і відчаєм пофарбованої коняки на циганському ярмарку...

...З того першого в своєму житті Форуму приїжджаю сюди регулярно, безперерійно, майже — "наркоматично", адже без цього вересневого ковтка Свободи Слова весь наступний рік здаватиметься прісним і "недоукомплектованим". Як авто без керма. Як самотнє застілля без друзів. Адже в усьому цьому шаленому вирі, яким є Форум — із неймовірними читацькими чергами до стендів, зі штовханиною на сходах, із безліччю заходів, до яких треба вчасно добігти, з неможливістю досягнути неосяжне (до речі, саме цей шалений вир мені й подобається!) — головним вважаю зустрічі з друзями. Письменниками. Однодумцями. Оponentами. ЧИТАЧАМИ!

Відтоді виникло багато різноманітних книжкових заходів. Але попри інші українські і закордонні, на яких бувала, Львівський залишається як перший досвід любові.

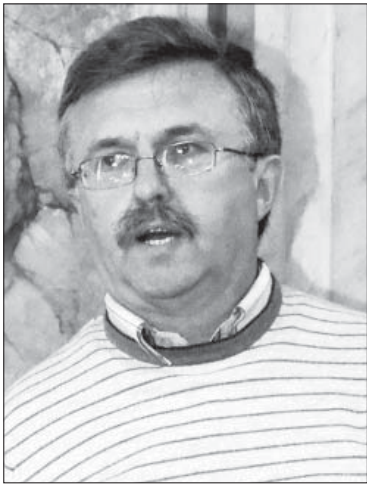

Редакція “Слова Просвіти” звернулася до членів Головної ради, голів обласних і міських об’єднань Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка з проханням відповісти на три запитання:

I. Які просвітнянські заходи у Ваших краях запам’яталися масовістю, викликали схвальну реакцію громадськості?

II. Чи зростає “Просвіта” чисельно? Що цьому сприяє? Якщо членство зменшилося, то чому?

III. Представники владних структур сприяють чи перешкоджають Вам у просвітнянській роботі? Ось що нам відповіли:

Василь ЧЕПУРНИЙ, м. Чернівці:

I. Робота прес-клубу “Просвіта”. Представлення нових видань. Біл-борди в Ніжині (Стус, Скоропадський, Вернадський, Качуровський). Робота духовно-просвітницького центру в Батурині.

II. Зросла, але незначно. Головна причина повільного зростання — розчарування українців у помаранчевій владі.

III. Так, заважають. Наприклад, спроби відібрати приміщення.

Володимир СЕМИСТЯГА, м. Луганськ:

I. Заходи на захист українськомовних шкіл від “оптимізації” Д. Табачника, різноманітні Шевченківські концерти, фестивалі, відзначення Шевченківських декад (березень, травень), мітинги і пікетування на захист української державної мови, Конституції України — спільно з іншими громадськими і політичними організаціями, акції в Луганську на захист статусу “Скверу Пам’яті” та проти перейменування його на Сквер “Дружби народів”, акції на підтримку спорудження пам’ятника Т. Шевченку у Стаханові (збір коштів, виготовлення і конкурси макетів пам’ятника тощо); щорічні акції Пам’яті жертв Голодоморів, жертв політичних репресій, спорудження Пам’ятного знака “Жертвам Голодомору 1932—1933 рр. на Луганщині”; спільно з УПЦ КП побудова і відкриття Свято-Троїцького храму в Луганську тощо.

II. Кількість членів “Просвіти” стабільна — 3,5 тис. фіксова-

Чим живе «Просвіта»?

них членів. Щорічно фіксуються нові члени й осередки, але студентська молодь (випускники) покидає область, частина просвітян старшого віку відходить у засвіти, а частина перетворюється на своєрідний “баласт” через складні соціально-економічні умови. Ядро — стабільне.

III. Для них “Просвіта” — ворог № 1; керівники об’єднань — націоналісти, бандерівці і мова їхня така ж. Найгірше — розпочалося цькування просвітян керівниками освітянських закладів усіх рівнів. Завжди негативна реакція не тільки службовців, а й депутатів представницьких органів влади, за деяким винятком.

Микола КУЛЬЧИНСЬКИЙ, м. Полтава:

I. Фестиваль “Мазепа-фест” — 2010 р. Фестиваль “Відкрита ніч” — 2013 р. Презентація книжки Ю. Шевельова “Вибрані праці, інтерв’ю”.

II. Не зросла, зменшилася. Причини різні, але найголовніша — відсутність добровольців для праці на громадських засадах. Звичайно, недостатній пошук таких людей і мною, і членами Правління. Хоча, чесно кажучи, і не хочеться шукати, бо все-таки має бути хоч якась ініціатива самих людей.

III. Так, різними, але непомітними способами, тобто створенням атмосфери, коли керівники вишів, шкіл не запрошують і дають зрозуміти, що краще б вам тут не бути.

Кирило СТЕЦЕНКО, м. Київ:

I. Аналітичні, наснажені актуальним змістом, корисними методиками соціальної роботи та енергією оптимізму статті й матеріали в газеті “Слово Просвіти”.

II. Ситуація щодо Києва вивчається. Але є проблеми з достовірністю офіційних даних. Враження, що необхідно реформувати систему обліку, надання квитків і сплати внесків.

III. Поки що ні. Наприклад, управління освіти (департамент позашкільної роботи) сприяє.

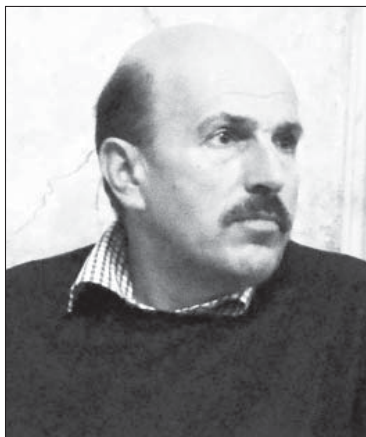

Василь КЛІЧАК, Київська обласна організація:

I. Обласний поетичний конкурс “Зерна доброти” серед школярів.

II. Кількість членів неухильно зростає.

III. І не перешкоджають, але й не сприяють. Взагалі, співпраця існує з КОДА.

Петро ШИМКІВ, м. Тернопіль:

I. Спорудження пам’ятника отцю доктору Миколі Хмільовському, члену УГВР, соратнику А. Шептицького, Романа Шухевича, керівнику підпільної УГКУ, у 1947—50 рр. у с. Покропивна (20 км від Тернополя), на батьківщині о. Хмільовського.

II. Зросла, але малочисельно.

III. Не перешкоджають.

Марія ОЛІЙНИК, м. Донецьк:

I. Найбільший резонанс мала кампанія із захисту шкіл Донеччини від так званої “оптимізації”, а насправді їх закриття. Особливо українськомовних шкіл: після численних звернень, акцій протестів, мітингів, пікетувань “Просвіта” змушена була захищати школи в судах різних рівнів аж до Вишого адміністративного суду України, де перебувають сьогодні судові справи із закриття шкіл на Донеччині. Ушанування 85-річчя від дня народження Олексія та видання і презентація дво-

томника — його твори та про нього за участю просвітян. Підготовка й проведення вшанування 75-річчя від дня народження Василя Стуса.

II. Чисельність членів “Просвіти” практично не міняється. Нових членів майже немає, бо до вступу в “Просвіту” поки що негативне ставлення донецької влади. Тому “Просвіта” співпрацює з численними патріотами в усіх гілках влади без їхнього фіксованого членства у “Просвіті”.

III. Буває різне.

Віталій МИХАЛЕВСЬКИЙ, м. Хмельницький:

I. 2011 р.: 105-річчя створення “Просвіти” на Поділлі й 150-річчя з дня народження першого голови Кості Сопухи. 2012 р.: 20-річчя відновлення діяльності Подільської “Просвіти”.

II. Чисельність суттєво не змінилася.

III. Нейтральне ставлення представників владних структур.

Василь ГЛАГОЛЮК, м. Коломия:

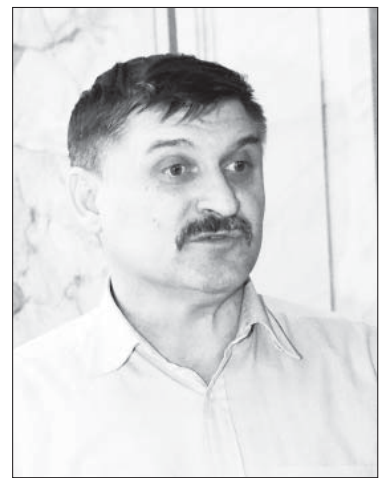
I. Форуми на захист української мови, зокрема з участю народних депутатів Олександра Донія та Ірини Фаріон. Підтримка акції голодувальників біля Українського дому з боку Централі “Просвіти”, вручення “Кобзарів” зі спеціальним штампом “Захиснику української мови”. Участь членів “Просвіти” в інших Всеукраїнських акціях.

II. На Івано-Франківщині, Коломийщині кількість членів “Просвіти” не зменшилася.

III. Не перешкоджають, але й не допомагають на районному і міському рівнях. Сесією Івано-Франківської обласної ради ухвалено рішення від 21.06.2012 р. № 961-22(2013) “Про регіональну цільову програму “Просвіта”: XXI століття” на 2013—2016 роки”.

Олексій ШЕВЧЕНКО, м. Суми:

I. Створення Ради представників українських патріотичних організацій та осередків, створен-

ня Української громади у Сумах, створення Українського культурно-інформаційного центру “Світлиця”. Робота системи оповіщення про українські події у Сумах: для створення традиції підтримки українцями українського — “Свого не цурайтесь”. До згаданих подій українців збиралося до купи кілька десятків. Зараз — сотень.

II. Через пошуки людей, які підтримують українські інтереси скрізь, кількість просвітян збільшується. Це важко, адже бувають колективи по кілька тисяч осіб і серед них — жодного, кого б хвилювало слово “Україна”.

III. За поодинокими випадками не допомагали ні за попередньої влади, ні за нинішньої. За попередньої намагалися забрати приміщення. Нинішня влада знищила головного нашого благодійника. Понад рік він був під вартою. Коли не знайшли злочинів — випустили. Коли ж недавно його помітили — він “засвітився” у “Просвіті”, — знову поновили справу. Здійснюють перевірки підприємців, які нам допомагають.

Ігор МАРЦИНКІВСЬКИЙ, м. Миколаїв:

I. Акція протесту проти впровадження російської перед міською радою 21 серпня 2012 р. разом із демократичними державотворчими організаціями і партіями. Комплекс заходів із підготовки до відзначення 200-літнього ювілею Великого Кобзаря: виступи по радіо й у школі, передачі “Мій Шевченко” на телебаченні, лекції у школах, коледжі, інститутах, виставки в обласному краєзнавчому музеї, обласній науковій бібліотеці, районних бібліотеках.

II. Відновлено діяльність районних осередків у Березані й Новому Бузі, Корабельному районі м. Миколаєва. Чисельність 512 осіб за попереднього голови була формальною, оскільки освітній записали “добровільно-примусово”. Зараз у Миколаївській обласній “Просвіті” працюють ті, хто за своїми переконаннями — просвітяни.

III. У відкритій формі ні, але ініціативи просвітян, як правило, ігнорують.

Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

Сесія Головної ради на трибуну ІХ з'їзду

6 вересня 2013 року в Києві відбулася сесія Головної ради Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка. На порядку денному — проведення чергового ІХ з'їзду Товариства, що відбудеться 14 вересня 2013 року у столичному Будинку вчителя; про статутні керівні органи “Просвіти”; Закон України “Про громадські об'єднання”; відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка та діяльність громадського ювілейного комітету; відзначення 145-річчя Товариства “Просвіта”.

У вступному слові голова ВУТ “Просвіта” Павло Мовчан наголосив на важливості кожного з обговорюваних питань, озвучив пропозиції Центрального правління щодо роботи з'їзду і його робочих органів.

Відповідальний секретар Товариства Микола Нестерчук поінформовав про успішно завершену звітно-виборну кампанію “Просвіти”. В усіх обласних об'єднаннях відбулися звітно-виборні конференції, на яких обрали керівні органи організації і делегатів на просвітянський з'їзд.

Головна рада обговорила і затвердила проект порядку роботи ІХ з'їзду. Згідно зі Статутом, делегати заслухають і обговорять звіти керівних органів Товариства за останні 4 роки. Потім з'їзд має обрати керівні органи “Просвіти”. На розгляд з'їзду Головна рада вирішила внести кілька Ухвал із найактуальніших проблем просвітянської роботи, суспільно-громадського життя, гуманітарної перспективи України. Рада прийняла Ухвалу про підтримку євроінтеграційного курсу України.

Рада обговорила питання про керівні органи “Просвіти”, зокрема — про кандидатуру на голову ВУТ “Просвіта”, якого має обрати з'їзд. З цього питання виступили голови обласних об'єднань “Просвіти” — Ярослав Пітко (Львівське об'єднання), Володимир Семистяга (Луганське), Микола Кульчинський (Полтавське), Василь Клічак (Київське), Олег Ткаченко (Запоріжжя). Вони поінформували, що на їхніх обласних конференціях ухвалили пропозиції обрати головою “Просвіти” на нову каденцію нинішнього керівника Товариства Павла Мовчана. Цю кандидатуру підтримали у виступах члени Головної Ради Георгій Філіпчук, Анатолій Мокренко, В'ячеслав Білоус та інші. Головна рада в майже повному складі (1 — утримався) проголосувала за ухвалу, якою пропонує з'їздові підтримати кандидатуру Павла Мовчана на обрання його головою “Просвіти” на новий термін.

Жваве обговорення на сесії ради викликало питання про новий Закон України “Про громадські об'єднання”. Він вступив у дію цього року та безпосередньо стосується таких громадських організацій, як “Просвіта”. Закон передбачає певне реформування структур і форм роботи громадських організацій, зокрема внесення змін до їхніх статутів. На це відведено чималий час — 5 років. Не знайшла підтримки серед членів Головної ради пропозиція Василя Чепурного (Чернігів) провести ІХ з'їзд у два етапи: на першому нинішньому з'їзді (перший етап) створити робочу групу з реформування організації, розроб-

ки змін до статуту, а через півроку, на другому етапі з'їзду, ухвалити ці зміни. Голови обласних і міських об'єднань висловилися за повноформатний з'їзд, а реформування організації через внесення змін до статуту здійснити, всебічно вивчивши питання на місцях, пізніше. Для цього зібравши позачерговий з'їзд. Тож Головна рада проголосувала за це, водночас обумовивши створення на ІХ з'їзді робочої групи по внесенню змін до статуту та виробленню можливих нових положень програмного документа “Просвіти”. Рада визначилася з кандидатурами зі свого складу до цієї робочої групи, які запропонує з'їздові. Будуть залучені також досвідчені юристи-просвітяни.

Не менш відповідально рада розглянула пропозиції про відзначення 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка кожного обласного об'єднання. Наголосили на відповідальності створеного за ініціативою “Просвіти” Всеукраїнського громадського комітету із відзначення ювілею Кобзаря та оргкомітетів, створених під егідою “Просвіти” в областях. Вони вже активно працюють. Важливо також не ігнорувати співпрацю з владою в підготовці й відзначенні 200-річчя. Просвітяни і громадськість мають спонукати владу активніше вести підготовку до цієї дати, особливо щодо приведення в належний стан Шевченківських місць в Україні.

На сесії обговорили питання про відзначення 145-річчя “Просвіти”. Очікується, що ювілей Товариства відзначать на державному рівні. Основні ювілейні заходи відбудуться у Львові, в столиці, Івано-Франківську 8 грудня цього року. З'являться книги, присвячені річниці Матері-Просвіти, триватиме робота, мета якої — зібрати найповнішу історію “Просвіти”.

На засіданні Головної ради Павло Мовчан оголосив рішення Центрального правління “Просвіти” про присудження цього-річних всеукраїнських просвітянських премій імені Грінченка і Погрібного. Голова Товариства вручив високі відзнаки “Просвіти” новим лауреатам.

Пропонуємо увазі наших читачів фрагменти виступів членів Головної ради.

Василь ЧЕПУРНИЙ: голова Чернігівського ОО “Просвіти”:

— Доводжу до вашого відома позицію Чернігівської обласної “Просвіти”. Оскільки новий Закон “Про громадські об'єднання” вимагає перезавантаження (хоч комусь це слово не подобається), то насамперед у юридичному ракурсі цей процес вимагає певного періоду. А нове чи старе керівництво, якщо залишиться, повинно діяти згідно зі статутом. Ми вважаємо, цей процес потребує певного періоду для перезавантаження.

Тому Чернігівська “Просвіта” вважає доцільним провести з'їзд у два етапи. На першому етапі ухвалити рішення про організаційно-правовий статус Товариства, як цього вимагає Закон. Відповідно до того рішення створити робочу групу, яка працюватиме над проектом нового статуту, на наш погляд, протягом півроку. А тоді провести другий етап з'їзду, на якому ухвалити новий статут і вибрати керівництво відповідно до завдань нашої організації.

Микола КУЛЬЧИНСЬКИЙ, голова Полтавського ОО “Просвіти”:

— Не сумніваюся, що присутні тут просвітяни вкладали енергію свого життя у те, щоб український народ став справді українським. За роки незалежності він трішки став таким, дякуючи й нашим зусиллям, і методичній, цілеспрямованій праці Товариства. Але водночас визнаймо, що й досі наше суспільство залишається консервативно-байдужим, а частина його — навіть ворожою до національних цінностей, до нашої історії, до величезних досягнень української культури, і зусиль “Просвіти”, аби змінити таку ситуацію, замало. Тут треба щось набагато ефективніше — національна політика нашої держави. Та політика, якої не було впродовж 22 років нашої новітньої державності.

Щодо двох етапів, я вважаю, що це помилка, підґрунтя для постійної невизначеності й колотнечі... Ми розуміємо, що це важкі наслідки політичної ситуації в державі, яка породжує

людей бездуховних і неперебірливих у досягненні своєї, нерідко корисливої, мети. У цьому сенсі я заперечую ідею двох етапів просвітянського з'їзду. Уже не раз бачив ці “два етапи” і знаю, чим усе закінчується. Отож не будьмо безвольними марionетками — цінуймо ту суспільно культурну працю, яку вже не один рік робимо нашим просвітянським гуртом.

Георгій ФІЛІПЧУК, академік АПН:

— Кожна мисляча людина розуміє, хто і що стоїть за словами “перезавантаження “Просвіти”, які останнім часом нібито “в усіх на устах”. Ми знаємо, де ці ідеї народжувалися, з яких центрів так зване “перезавантаження” вживлюється в українські організації і яку мету перед собою ставить. Тому, вважаю, дискутувати тут немає про що. Має бути повноформатний, повноважний з'їзд!

Ідучи на засідання Головної ради Товариства, прочитав, що мої земляки Юрій Федькович і Сидір Воробкевич, — а це були кращі представники українства, будителі народу не лише Буковини, а й усієї України, — високо оцінювали просвітянський чин. Момент, що описується в їхніх спогадах, коли у Львові їх приймали у члени “Просвіти”, був найвизначніший у їхньому житті. Найвизначніший, бо ця громадська організація була осяяна кращими представниками нашої інтелігенції, які навечно пов'язали своє подальше життя з “Просвітою”.

Павло Мовчан — один із кращих представників української інтелігенції, який очолював, очолює і очолюватиме “Просвіту” в найближчій перспективі. Не тому що йому немає альтернативи як такої, а тому, що реальність нас спонукає ухвалювати мудрі, виражені громадянські й моральні українські патріотичні рішення.

В'ячеслав БІЛОУС, голова Спілки офіцерів України:

— Недавно прочитав в “Українській правді” статтю экс-депутата Юрія Гнаткевича. Стало сумно й соромно за цю людину. Він колись — тричі! — очолював Київську міську

“Просвіту” й особливо нічим не вирізнявся. Те, що він понаписував в Інтернеті про просвітянське життя, не личить йому — людині, що претендує принаймні на роль українського інтелігента. Якби він прийшов на наше засідання і повів про це мову в широкому колі однодумців, це було б широко, по-українськи. А він вчинив, м'яко кажучи, непорядно. Мені соромно, що колись мав із ним якісь справи. Це — щодо моєї морально-етичної оцінки одного з наших колишніх діячів.

Публічний виступ Гнаткевича вимагає відповідної реакції також і на просвітянському з'їзді. Звинувачена ним “Просвіта” мусить дати публічну відповідь. Бо вчинок экс-депутата нагадує мені сторінки з нашої недавньої (та й давньої) історії, коли свої загризли своїх, зводячи нанівець потуги українців у царині національної роботи.

Святослав ВАСИЛЬЧУК, голова Житомирської ОО “Просвіти”:

— Я підтримую Володимира Семистягу: “Просвіта” — єдина громадська організація, яка дотепер монолітна, єдина, незважаючи на всі провокації і підступність наших “друзів”, яку не спіткала участь багатьох українських політичних партій, що подробилися і зникли з політичної і громадської арени нашої держави. Тому на обласній конференції, коли ми обговорювали питання наступного з'їзду, абсолютна більшість просвітян рекомендувала підтримати кандидатуру Павла Мовчана. Ось така позиція житомирців і прошу всіх її підтримати.

Олексій КУРІННИЙ, юрист, член Київської ОО “Просвіти”:

— Ми розуміємо загальну ситуацію в державі. Відомо, що проголошено курс на реформування законодавчої системи. Але нам достеменно невідомі ті підводні течії, сили, які можуть суттєво вплинути безпосередньо на життя і діяльність “Просвіти”. Тож це має стати предметом наших інтересів.

Тривалий час діяв закон від 1992 р. про громадські організації. Згідно з цим законом була вибудована традиційна нинішня структура “Просвіти”. За цим законом фактично може бути 2 структури: перша — безпосередньо як громадська організація, що має чітку структуру з центральною, обласною, районною і так аж до місцевих осередків ланок. Важливо, що за тим законом, який уже втратив чинність, об'єднання громадян передбачало, що місцеві осередки могли мати статус юридичних осіб.

Згідно з новим законом, принципними є перехідні положення, за якими, зокрема пункти 7 і 8 розділу 5 Закону “Про громадські об'єднання”, такі місцеві осередки не матимуть статусу юридичних осіб і, відповідно, не впливатиме у майбутньому на діяльність, визначення напрямів і пріоритетів, їхню самостійність. Згідно з реєстром громадських організацій, в Україні існує приблизно

«Просвіти» виносить актуальні питання

55 організацій, які мають статус юридичної особи. Існують інші питання юридично-правового характеру. Наприклад, у Миколаївській області в одному з районів зареєстроване товариство ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка. Це свідчення існуючої правової плутанини, невідзначеності.

Згідно з новим законом, статус юридичних осіб структурних ланок “Просвіти” буде втрачено. Але не все так однозначно. Тому існує дві альтернативи, одна з яких — прямувати до більшої централізації, до збереження нинішнього статусу громадської організації. І тоді місцеві осередки втратять статус юридичної особи, будуть фактично філіями, представництвами, як представництво юридичних осіб у більшості структур. Формально цей закон розроблено й ухвалено з метою впорядкування громадської сфери, узгодження його з Цивільним кодексом України.

Якщо пристати на другу позицію, то “Просвіта” має реорганізуватися і стати громадською організацією у формі громадської спілки. Тоді, згідно зі статусом юридичних осіб, за місцевими осередками зберігатиметься їхня самостійність. Іншими словами — автономність буде збережена.

Отже, є дві альтернативи, кожна з яких має свої плюси й мінуси. Важливо зазначити, що відкладення зміни статуту збереже той чи той статус. Закон передбачає, що всеукраїнські громадські організації вважаються такими, що автоматично підтвердили свій статус. За перехідними положеннями “Просвіта” має можливість і далі поки що працювати у звичному режимі. Перереєстрація несе за собою втрату юридичної спадкоємності, тому що за законом засновниками громадської спілки можуть бути тільки юридичні особи приватного права. Тобто місцеві осередки зберезуть за собою статус юридичних осіб. Це такі собі терези, де на одній шальці можлива централізація, на другій — зникнення юридичних осіб замість того, що існує нині.

Марія ОЛІЙНИК, заступник голови Донецького обласного об’єднання “Просвіти”:

— Необхідно вимагати від органів влади виконання Указу Президента В. Януковича від 11

квітня 2012 року про заходи до 200-річчя від дня народження Т. Шевченка. У пункті 4 є доручення обласним державним адміністраціям щодо проведення ремонту, благоустрою об’єктів, пов’язаних з іменем Кобзаря. Ще один пункт передбачає сприяння громадським організаціям у вшануванні пам’яті Великого Поета: встановлення йому пам’ятників, оновлення експозицій музеїв. А в нашій обласній державній адміністрації таємно, без просвітян, розробили якийсь план підготовки до Шевченківського ювілею. Тому я готую наш просвітянський план, із нашими пропозиціями. Ось що зазначено у їхньому плані: організувати покладання квітів до пам’ятника Шевченку 7 березня 2014 року. Запитую в адміністрації, чому саме цього дня, а не 9-го. Кажуть, 9 березня неділя, у нас вихідний. Я заперечила: ми, просвітяни, вшановуватимемо Кобзаря саме в день його народження, і ви теж виходьте цього дня.

Просвітяни співпрацюють із нашими мистецькими закладами. Наприклад, Донецький драмтеатр уже підготував інсценізацію за творами Шевченка, а в адміністрації цього навіть не знають. Тому йдіть до них, готуйте спільний план заходів. А обласним об’єднанням пропонуємо, склавши такі плани, передати їх у централь Товариства, і тут мають сформувати загальний план заходів.

Є конкретне питання, яке дуже болить. У Красноармійську наша “Просвіта” 2006 року відкрила пам’ятний знак, аби на цьому місці спорудити пам’ятник Шевченку. Але 22 травня 2013 року (це так “відзначили” день перепоховання поета) міська рада ухвалює рішення перенести місце встановлення майбутнього пам’ятника з центру кудись далеко. Я підготувала оскарження цього рішення. Звернулася до громадської ради при облдержадміністрації, а до неї входить близько 60 громадських організацій, і вимагатиму скасувати це рішення, адже пам’ятник повинен стояти на почесному місці. Так що треба працювати з владою, змушувати її належно шанувати нашу історію.

Володимир СЕМИСТЯГА, голова Луганського обласного об’єднання “Просвіти”:

— Просвітяни організували в області акцію “Гривня на спорудження пам’ятника Шевченку в Стаханові”, тобто ми хочемо охопити якомога більше людей. У місті зруйнували пам’ятник, ми добилися виділення землі, поставили знак, де саме треба спорудити новий пам’ятник. Уже зібрали 40 тисяч грн, пам’ятник у роботі. Влада теж обіцяє закласти в бюджет відповідні кошти, але водночас звинувачує нас, що коли ми збираємо гроші на пам’ятник, то це, мовляв, корупція, що не можна в школі збирати ту гривню. Мій син навчається у 9 класі. Щоразу я, як і інші батьки, здаю по 400 гривень на ремонт школи і ще 400 на ремонт класу. Це 800 гривень. У школі понад тисячу учнів. Запитую у представників влади: а куди йдуть оті понад 800 тисяч гривень щороку?

Голова обласної адміністрації відмовився очолювати обласний Шевченківський ювілейний комітет. А в день народження Шевченка читав, на його думку, “твір Кобзаря” — “Дивлюсь я на небо та й думку гадаю”! Ославився на всю область.

Хотілося б нам на місцях мати більшу підтримку від Всеукраїнського громадського комітету з відзначення ювілею Кобзаря.

Ігор МАРЦИНКІВСЬКИЙ, голова Миколаївського ОО “Просвіти”:

— На з’їзді треба обов’язково обговорити питання підготовки й участі “Просвіти” у відзначенні 200-ліття Тараса Шевченка. Просвітяни Миколаївщини давно й активно включилися у цю роботу. Ми підтримали просвітянський проект “Кобзар у кожному оселі”, у результаті якого більшість миколаївських дітей отримали цю книжку. Активно працюємо з інтелекцією, залучаючи до багатьох наших справ.

Ось уже сім років як ми займаємося Шевченкіаною Миколаївщини. Підготували і видали ґрунтовну працю на 350 сторінок. Підготовлено перший Шевченківський словник, який виданий у Миколаєві ще 1916 року (репринтне видання). І все це за свої кошти. Підготували працю “Суднобудівні, судноплавні і корабельні терміни у творчості Шевченка”. Крім того, внаслідок тривалих науково-краєзнавчих пошуків віднайшли чотири списки забороненої поезії Шевченка, один із них уперше введено в науковий обіг.

Не все нам вдається. Наприклад, видати “Шевченківський словник Миколаївщини” (а це 950 сторінок тексту з численними ілюстраціями) за допомогою Миколаївської обласної програми видання суспільно значимих книг ми й досі не можемо. Обласна влада, незважаючи на численні звернення обласної “Просвіти”, науковців, залишається поза зоною досяжності навіть тих вимог, що поставив уряд до місцевих органів влади у програмі відзначення Шевченківського ювілею.

Петро АНТОНЕНКО
Микола ЦИМБАЛЮК
Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

УХВАЛА Головної ради Товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка

6 вересня 2013 р.

м. Київ

Президент України 3 вересня 2013 р., виступаючи у Верховній Раді, підтвердив курс на європейську інтеграцію і рішучість у реалізації цієї мети.

Суспільство має підтримати євроінтеграційні плани влади. І провладні, й опозиційні сили у ВР мають об’єднатися й ухвалити євроінтеграційні закони. Це той момент, коли об’єднання заради загальнонаціональних цінностей вище за партійні цінності.

Задекларувавши намір укласти Угоду про асоціацію з ЄС, Президент має проявити державну мудрість і закликати своїх однопартійців і членів провладної коаліції не зривати державних планів щодо Асоціації, не підтримувати наміри російського керівництва негативно вплинути на рішення Вільнюського саміту.

Нам потрібно закликати і політиків, і громадськість поставити заслін московському наступу, який використовує економічну, дипломатичну, інформаційну, ідеологічну атаки на Україну. Тож мусимо згуртувати людей, аби всенародно сказати: “Московським зазіханням — ні!” Голос громадськості має стати додатковим стимулом для парламентарів і аргументом для влади. Українське суспільство має берегти й обороняти свою незалежність і державність. Ніхто, крім Української незалежної держави, не захистить український народ, який розвивається за власними історичними законами.

Нині ми на вирішальному етапі нашого розвитку, ідентичному до того, який ми переживали, обираючи незалежність у грудні 1991 року. Тож не даймо п’ятій колонії, передовсім комуністам, зривати укладання Угоди про асоціацію з ЄС на саміті у Вільнюсі, шукаймо порозуміння у суспільстві заради європейського майбутнього, шануймося в очах світової спільноти і власного народу. Пам’ятаймо: наша 45-мільйонна Україна серед країн Європи є найбільшою (604 тисячі км²). І наше майбутнє — європейські простори демократії, а не азійські привиди Сандармоху, Воркути, Соловків і Магадана.

Слава Україні!

Затверджено програму «Просвіта XXI століття»

Івано-Франківська обласна рада рішенням сесії ухвалила регіональну програму “Просвіта XXI століття”. Вона розрахована на 2013—2016 роки. Ініціатори програми — обласні рада й державна адміністрація та обласне об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта”. Як сказано в преамбулі рішення, програма ухвалюється “з метою поширення українських духовних цінностей і згуртування громадян на основі просвітянської традиції”. При ухваленні програми враховано позицію постійних комісій обласної ради з питань національного та духовного розвитку, культури, ЗМІ, книговидавництва і свободи слова, освіти й науки.

Рада зобов’язала департамент фінансів обласної державної адміністрації при внесенні змін до обласного бюджету 2013 року та формуванні проектів бюджету області на 2014—2016 роки передбачити кошти на виконання цієї регіональної програми. Рекомендовано районним державним адміністраціям та виконкомом міськрад міст обласного підпорядкування розробити і внести на розгляд сесій районних і міських рад відповідно місцеві програми “Просвіта XXI століття” на вказані роки.

Усього на обласну програму передбачено виділити з обласного, районних і міських бюджетів, інших джерел фінансування 6 мільйонів 91 тисячу гривень, причому понад 90 % цих коштів виділяється саме з бюджету. 1350 тисяч гривень виділяється вже цього року.

Результатом виконання програми, як зазначено в рішенні сесії, має стати підтримка просвітянських традицій, національних духовних надбань у суспільстві,

розширення ролі громадськості у суспільному житті, поліпшення співпраці між владними структурами та громадськістю.

Програмою передбачено надати підтримку формуванню і діяльності осередків “Просвіти” у населених пунктах, навчальних закладах і трудових колективах. Відповідно до концепції активізації “Просвіти”, підтриманої обласною радою, передбачається, що актив просвітянських осередків включатиме керівників освітніх установ, учителів, священників, сільського (селищного) голову, працівників культури. Мешканці населених пунктів матимуть змогу через “Просвіту” відстоювати свої інтереси, не допускати відірваності влади від народу. Особлива увага звертається на залучення до просвітянського загалу молоді. Осередки “Просвіти” мають стати інтелектуальними та ідейними провідниками суспільного життя на селі, громадською опорою мешканців. Слід відродити давні гасла просвітян “Свій до свого по своє” і “Допоможемо собі самі”.

Організація виконання програми покладена на обласне об’єднання “Просвіти” за підтримки місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Серед передбаченого програмою й підтримка, зокрема фінансова, просвітянських заходів, допомога у виданні обласної газети “Галицька Просвіта”, випуск програми “Дзвони Просвіти” на обласному радіо, капітальний ремонт Народного дому “Просвіти” у Івано-Франківську та підтримка художніх просвітянських колективів.

Державною мовою опікуються ентузіасти

Ірина МАГРИЦЬКА,
м. Луганськ

Рік, що минув після впровадження Закону “Про засади державної мовної політики”, показав, що в нашій країні вже не залишилося жодної сфери, де українська мова почувалася б по-справжньому державною. Попри мантри його авторів — регіоналів Ківалова і Колесніченка — про те, що цей закон захищатиме мови дуже малих етнічних груп, їхні ж однопартійці зізнаються, що ухвалювали документ для підтримки винятково російської мови. Так, за словами члена фракції Партії регіонів Антона Кіссе, процес упровадження закону щодо інших мов нацменшин в Україні є повільним, бо дії влади спрямовані тільки на ухвалення рішень щодо російської мови.

Мовний закон щось-таки змінив

Дехто тішить себе тим, що на практиці мовний закон нічого не змінив, адже на сході та півдні російська і так була панівною, а ось в інших частинах країни кавалерійський наступ на українську нібито захлинувся.

Наважуся стверджувати, що це зовсім не так. Зокрема на Луганщині, яка є однією з дев'яти областей, де російську мову оголошено “регіональною”, українську сьогодні вдень з вогнем не знайдеш. А 21 серпня цього року прокурор Луганської області Анатолій Мельник, який звітнував перед депутатами облради державною мовою, отримав роздратоване зауваження від Ірини Зайцевої (обласної депутатки і, за сумісництвом, директора Українського центру оцінювання якості освіти Міністерства освіти і науки України) щодо обов'язковості використання у стінах цього закладу російської мови як регіональної.

Але навіть у чотирьох сільських районах Луганської області — Білокуракинському, Марківському, Новопсковському, Сватівському — самоврядні органи яких російській мові цього статусу не надади (бо кількість її носіїв там складає менше 10 %), останнім часом теж відбуваються зміни не на користь державної мови.

За словами Володимира Просяна — очільника Сватівської районної держадміністрації часів Леоніда Кучми, такої русифікації, яку сьогодні провадить влада на Сватівщині, з 1991 року ще не було. Оскільки кількість українськомовних громадян у цьому районі, за останнім переписом, складає 93 %, у всіх визначених конституцією сферах тут мала б функціонувати українська мова. Але реалії засвідчують протилежне: районна газета “Новини Сватівщини” в її друкованому й електронному варіантах подає всуціль російськомовні матеріали; районна гімназія фактично втратила свій колишній статус українськомовної, бо стала набирати класи з російською мовою навчання; виховні заходи навіть в українськомовних класах учителі проводять винятково російською, супроводжуючи їх радянськими піснями на кшталт “Я, ты, он, она, вместе — целая страна!”, цією ж мовою вони стали спілкуватися зі своїми вихованцями; усю рекламу в райцентрі (зокрема на автовокзалі та ринку) теж виголошують мовою

сусідньої держави; навіть керівництво району, як по команді, теж перейшло на російську. За спостереженнями пана Володимира, згортання українізації у Сватовому розпочалося ще 2005 року, коли до влади прийшла “група Олександра Єфремова” (саме тоді на районному радіо ліквідували щоденну культурологічну програму “Українська хвиля”, яку веде Наталя Розумна), а зараз воно вже майже завершилося.

Об'єднані дівою любов'ю до України

Об'єктивно кажучи, сьогодні в нашому культурно-інформаційному просторі українськомовного продукту набагато менше, ніж за часів СРСР. Дедалі частіше чуємо застереження: якщо ситуація не зміниться — невдовзі українська мова опиниться в становищі білоруської. Лише інколи з'являються спільноти діяльних патріотів, які без зайвого галасу і піару роблять те, що мала б робити держава.

Одна з таких спільнот — громадський рух “Гуртом”. 2007 року кілька молодих людей, об'єднаних любов'ю до України і великим бажанням допомогти їй посісти гідне місце на світовій арені, поставили собі за мету популяризувати в Інтернеті українські фільми, книги (передусім раритетні), музику, комп'ютерні ігри та програми. Сьогодні вони самотужки вже переклали, суб-

титрували й озвучили понад 5 тисяч фільмів, серед яких — світові кіношедеври, сучасні популярні стрічки та мультфільми, оцифрували понад 1000 книг, зокрема 50-томник Івана Франка.

Розкидані по всій Україні, активісти руху “Гуртом” змогли добре самоорганізуватися: хтось із них подає гарну ідею — відразу ж створюється команда волонтерів, яка розподіляє між собою обов'язки, причому вони все роблять на добровільних засадах, без винагород і грантів, власними силами, в домашніх або студійних умовах, у вільний від роботи або навчання час. А результатом їхньої співпраці стає якісний продукт, який нічим не поступається телевізійному.

Рух “Гуртом” має свій портал, кількість відвідувачів якого скоро сягне півмільйона. Кожен із них має реальну можливість долучитися до суспільно корисної справи.

У полі зору “гуртомівців” також висвітлення правдивої української історії різними доступними способами, без будь-якої політичної заангажованості. Зараз вони взялися за екранізацію першого масштабного народного фільму про битву під Крутами. Творча група прагне показати зв'язку і силу нездоланного духу молоді, аби її подвиг озвучився в серцях нашої молоді.

Через “Фейсбук” я познайомилася з надзвичайно цікавою людиною — подвижником укра-

їнської справи, житомирянином Олегом Ярмолінським. Цей чоловік давно виношував шляхетну ідею — зробити українськомовний аудіозапис своїх улюблених із дитинства пригодницьких книг польсько-індіанського письменника Станіслава Сулатовича (Сат-Ока) “Земля Солоних Скель” і “Таємничі сліди”. Мріяв про те, щоб українські діти й дорослі з утраченим зором (і не тільки) мали змогу долучитися таким чином до світової пригодницької класики.

Активісти “Гуртом” підтримали ідею, зібрали гроші й допомогли її реалізувати. У домашніх умовах, разом із сестрою своєї дружини Оксаною, інвалідом за зором, пан Олег озвучив цю повість (сам він начитав текст, а Оксана здійснила звукорежисуру), зробив музичний супровід твору (для цього використано “Симфонію з Нового світу” Антоніна Дворжака у виконанні хорової капели “Орея” з Житомира, яку композитор написав під враженням культури північноамериканських індіанців, а також — автентичні звуки природи й пісні індіанців. Рівненський художник Юрко Журавель (він також лідер гурту “От Вінта”) зробив обкладинки для аудіокниг, а дизайнер Ігор Зубрицький їх художньо оформив. Кожна аудіоповість триває понад 10 годин, і слухати її приємно будь-кому, незалежно від віку. Бо зроблено це з любов'ю!

Рух “Гуртом” допоміг також розтиражувати обидва диски (кожна аудіоповість тепер має по 1000 копій) і поширити по всій Україні.

Я зі своїми студентами-філологами СЧУ ім. Володимира Даля теж побувала в ролі волонтера руху “Гуртом”. Отримавши поштову посилку з тридцятьма дисками від Олега Ярмолінського, презентувала їх для Луганського обласного Товариства сліпих. Студенти порадували присутніх концертом з українських пісень.

Отож культурна продукція державною мовою зусиллями ентузіастів потроху просувається теренами України.

А як із державною мовою в наших сусідів?

Побувавши цьогоріч у Польщі, я пересвідчилася, що там і близько немає нічого подібного до нашого новітнього валуєвського закону. Країна, яка колись була у складі Росії, а сьогодні належить до ЄС, має одну державну мову, яка поширена абсолютно в усіх суспільних сферах. Російську мову, яка раніше була обов'язковим предметом у польських навчальних закладах, уже понад два десятиліття не вивчають. І ніхто не бачить у цьому великої проблеми.

У Казахстані статус державної має одна мова — казахська. Попри реальну двомовність (частка російськомовних громадян складає 30 %), всі дорослі громадяни воліють знати державну мову, адже там діє правило: хто нею володіє — той має право працювати на державних посадах; крім того, за це працівники отримують додаткову зарплату.

Без знання державної мови, як і без знання національної історії, в жодній із країн Балтії — колишніх колоніях радянської імперії — вас не тільки не приймуть на державну службу, а й не надadуть громадянства. Якби так було в Україні, то Партія регіонів із комуністами ніколи б не прийшли до влади, як зараз.

А тим часом Росія нещодавно виділила 1,5 млрд руб. на популяризацію російської мови у країнах пострадянського простору. За виконанням програми русифікації за кордоном пильно стежитимуть російський уряд, Держдума, МЗС, Міністерство освіти та науки, Мінкультури, Росспівробітництво, різні громадські організації. Створюватимуться нові центри російської мови, якими й так напшпигована Україна.

Разом із тим у Росії щойно розроблено Стратегію національної політики до 2025 року, яка містить низку заходів щодо захисту російської мови як державної (чого в Україні немає і близько!).

Навіть на тлі своїх найближчих сусідів Україна зі своєю українською (за статусом державною) мовою по-сирітськи беззахисна. Борються ж за мову — не на словах, а конкретними справами — лише непересічні особистості, які усвідомлюють, що рідна мова — це останній бастион держави (Бодуен де Куртене), а російська мова завжди була і буде засобом досягнення ворожих для українства завдань (Іван Нечуй-Левицький).

Цивілізована Європа розуміє, що таке мова в державі, особливо — в постколоніальній. Мабуть, саме тому хлопці з литовського музичного гурту “BIPLAN” не так давно записали українською мовою (попередньо вивчивши її) і подарували українському глядачеві пісню “Аmore”.

Це, звичайно, приємно, але врятувати нашу мову можемо лише ми самі, якщо візьмемося за цю справу гуртом. І жодна антиукраїнська влада нам у цьому тоді не зможе завадити. А для початку нам варто було б ушанувати молодих діяльних патріотів із руху “Гуртом” увагою — хоча б на такому інформаційному рівні, як це донедавна було з відомими на всю Україну та за її межами грантожерками з руху “Femen”. І така справа могла б стати початком розбудови справжнього громадянського суспільства в Україні.

Олег Пустовгар: «Новітні валуєви з Міносвіти продовжують русифікувати маленьких українців»

Днями облдержадміністрація, зокрема департамент освіти й науки “порадували” полтавські медіа і громадськість повідомленнями про чергові новачки міністра-українофоба Табачника у сфері освіти. Серед іншого на прес-конференції чиновники ОДА сповістили, що 56 % батьків школярів Полтавщини вибрали для опанування своїми “чадами” другої іноземної російську. Черговий вибрик біло-блакитної влади коментує помічник-консультант голови комітету ВР з питань культури і духовності, член правління крайового товариства української мови “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Олег Пустовгар.

“У цьому контексті варто наголосити на трьох очевидних моментах. По-перше, можна впевнено стверджувати, що ОДА не розробила чіткого механізму прозорого і публічного обговорення батьками вибору вивчення другої іноземної. Напевне, батьків і учнів просто “поставили перед фактом”. До того ж не відбулося публічного роз’яснення про переваги для майбутніх громадян України вивчення мов країн, які домінують у ЄС — приміром, французької чи німецької. От і виходить, що економічно Україна поволі інтегрується до ЄС, а гуманітарно від нього віддаляється “завдяки” недолугій політиці Табачника і Ко.

По-друге, усі ми — свідки нечуваної маніпуляції нормами права. Варто говорити про законодавчі нестыковки, штучно створено правову колізію. Адже російська навіть згідно з одіозним законом Колесніченка-Ківалова є регіональною, меншинною. Стаття 10 Конституції також проголошує російську мову як мову національної меншини. Як відомо, Полтавщина не входить у число областей, де російську вищезгаданий

горе-закон визначає як регіональну. Напередодні схвалення згаданого законопроекту проросійські політики, зокрема й Табачник, неодноразово під час численних телеєфірів запевняли, що російська мова за жодних обставин не може бути в Україні іноземною. Однак не минуло й року, як новітні валуєви з Міносвіти поміняли свою риторику на 180 градусів задля продовження курсу нищення національної ідентичності. Звісно, вони усвідомлюють, що географічним пріоритетом цієї згубної політики має стати саме Центральна Україна, зокрема Полтавщина — колись української літературної мови, край Івана Котляревського, Олени Пчілки, Симона Петлюри, Патріарха Мстислава, Григора Тютюнника та ін. Прикметно і закономірно, що рішенням Кабміну міністерським куратором Полтавщини є саме Табачник. Потретьє, ефективною відповіддю діям влади, спрямованим на денационалізацію України, перетворення її на малоросійську губернію має стати створення кожним свідомим українцем навколо себе українського

простору. Жодна влада не завадить нам замовляти пісні на вітчизняних радіостанціях українською мовою, купувати більше журналів, газет, книг українською, переглядати якісні українськомовні сайти у всесвітній павутині. Прикладом може бути багатогранна діяльність Полтавської “Просвіти”. Головне — подолати пасивність і мати бажання”.

Прес-центр Полтавського крайового товариства української мови “Просвіта” ім. Тараса Шевченка

Вручено премії Всеукраїнського товариства «Просвіта»

Лауреати премії імені Бориса Грінченка

Ухвалою Центрального правління ВУТ “Просвіта” щорічною просвітянською премією імені Бориса Грінченка за 2013 рік відзначені:

Микола Іванович СТЕПАНЕНКО, ректор Полтавського педагогічного університету ім. В. Г. Короленка, професор, академік АН Вищої освіти України, член НСПУ і НСЖУ, автор понад 500 наукових праць і книжок: за подвижницьку педагогічну діяльність, блискуче викладання у вищій школі, активну громадську роботу.

Петро Іванович ЧЕРВ’ЯК, доктор ме-

дичних наук, академік, редактор “Українського журналу патології”, голова Відділення медико-біологічних і хімічних наук Української академії наук: за упорядкування і видання “Медичної енциклопедії”, у якій вперше в повному обсязі дано українську медичну термінологію.

Наталія Іванівна РУДЕНКО, директор Сімферопольської української гімназії АР Крим, відмінник освіти України, член Президії Міжнародної ради з питань освіти, науки, культури й державотворення: за успіхи на педагогічній ниві, боротьбу за утвердження державної української мови у зрусифікованому Криму.

Лауреати премії імені Анатолія Погрібного

Ухвалою Центрального правління ВУТ “Просвіта” щорічною просвітянською премією імені Анатолія Погрібного (нагороджують за активну громадську діяльність, утвердження української національної ідеї, захист державної мови) за 2013 рік відзначені:

Володимир Федорович СЕМИСТЯГА, голова Луганського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта”;

Марія Василівна ОЛІЙНИК, заступник голови Донецького обласного об’єднання ВУТ “Просвіта”.

Фото Олександра Литвиненка

Фото Олександра Литвиненка

Фото Олександра Литвиненка

Фото Олександра Литвиненка

Київський міжнародний університет Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Тараса Шевченка

Шановні науковці!

Запрошуємо Вас узяти участь у науково-практичній конференції, присвяченій 80-річчю відомого мовознавця, педагога, громадського діяча, професора Івана Пилиповича Ющука, на тему:

“Проблеми викладання української мови в навчальних закладах”

Бажано висвітлити такі питання (на конкретних прикладах):

- українська мова давня і державна;
- роль рідної мови у формуванні інтелекту людини;
- розвиток мислення учнів і студентів на заняттях з рідної мови;
- виховання почуття національної гідності в процесі викладання української мови;
- моральне виховання як складова мовної освіти;
- логічна структура і багатство виражальних засобів української мови;
- проблеми впорядкування українського правопису.

Науково-практична конференція відбудеться **5 жовтня** (субота) 2013 року, початок о 10:00, в приміщенні Київського міжнародного університету (КиМУ) за адресою: м. Київ, вул. Львівська, 49 (метро “Житомирська”, автобус № 23).

Доповіді обсягом 3—5 сторінок будуть опубліковані в окремому збірнику.

Роботи надсилати в електронному вигляді на e-mail: science@kymu.edu.ua до кінця жовтня 2013 року.

Матеріали подаються у форматі *.doc або *.rtf, текстовий редактор WORD 97 (2000); формат аркуша A4; шрифт Times New Roman Cys; кегль 14; міжрядковий інтервал 1,5; абзацний відступ 1,25; поля з усіх сторін 20 мм.

У першому рядку праворуч розмістити прізвище, ім’я, по батькові автора — шрифт Times New Roman Cys, кегль 14; нижче — науковий ступінь, вчене звання, посада, назва навчального закладу, по центру прописними літерами розмістити назву доповіді — шрифт Times New Roman Cys, кегль 14 жирний.

Література подається загальним списком у кінці. У тексті посилання на літературу ставляться в квадратні дужки. Посилання на раніше не опубліковані праці не допускаються.

ЗАЯВКА

на участь у науково-практичній конференції “Проблеми викладання української мови в навчальних закладах”

1. Прізвище, ім’я та по батькові _____
2. Науковий ступінь, вчене звання, посада _____
3. Організація (установа) _____
4. Тел., факс, e-mail _____
5. Планую (потрібно підкреслити): виступити з доповіддю (до 10 хв.); взяти участь заочно.
6. Тема доповіді _____

Координатор оргкомітету конференції — Директор НДІ з економічних і гуманітарних проблем проф. М. А. Швайка

«Народе мій, до тебе я ще верну...»

Георгій ЛУК'ЯНЧУК
Фото автора

Громадськість Києва взяла активну участь у мітингу з нагоди встановлення пам'ятного знака в парку імені Василя Стуса, який відбувся 4 вересня. Ця акція — вшанування пам'яті нескореного тоталітарною системою борця за мовні й національні права українського народу, якому цього року виповнилося 675. Знак про парк імені Василя Стуса, війна за збереження якого тривала з 2007 року, встановили за ініціативою громадського діяча Віктора Ткаченка в річницю загибелі геніального українського поета в радянських таборах 1985 року. Виступаючи на велелюдному мітингу, дисиденти-правозахисники Василь Овсієнко й Олесь Шевченко розповіли про страдницький шлях геніального поета ХХ століття не тільки української, а й світової літератури та закликали молодь брати за життєвий взірець позицію і принципів великого Громадянина й справжнього Патріота нашої держави, який “Жив, любив і не набрався скверни”. Незламний поет пройшов усі етапи радянської тоталітарної системи аж до своєї Голгофи в Мордовських таборах і пророче повернувся посмертно Героєм України у свою Вітчизну разом із побратимами-табірниками, котрі теж віддали життя за українську справу: борцем за українську мову Олексою Тихим і дисидентом Юрієм Литвином. На мітингу — справжня демонстрація молодих (!) — у виконанні школярів Святошинського району прозвучали безсмертні твори поета й пісні на слова Василя Стуса у виконанні українських бардів: Григорія Лук'яненка, Володимира Самайди та Нелі Франчук. Також була присутня вдова поета Валентина Попелюх, яка за давнім українським звичаєм пригостила школярів поминальними солодощами: печивом і цукерками.

Василя Стуса переслідували за кожне слово, особливо під час перебування в табірних бараках, та Стус реалізувався за цих жахливих обставин повною мірою: і як поет, і як громадянин.

Із кожним роком Стус повертається до нас. Сьогодні пам'ятним знаком в одно-

Дружина поета Валентина Попелюх іменному парку, вчора — книжкою про поета — “Василь Стус: Поет і Громадянин. Книга спогадів та роздумів”, завтра — майбутніми пам'ятниками Поету і Громадянину в столиці та в Донецьку і довгоочікуваним наданням імені Стуса Донецькому національному університету, в якому він навчався.

Молодь любить Василя Стуса!

Олесь Шевченко і Василь Овсієнко

СЛОВО Прогвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2013

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 71 в “Каталозі”

на 1 місяць	9 грн 37 коп.	на півроку	53 грн 37 коп.
на 3 місяці	27 грн 51 коп.	на рік	105 грн 54 коп.

Ви — зі “Словом Прогвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Відділ прогвітанської роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
278-63-69

Інтернет-редактор
Олександр ЛИТВИНЕНКО
279-39-55

Черговий редактор
Петро АНТОНЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у вересні — 15 100

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617

